

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра мов і літератур Далекого Сходу та Південно-Східної Азії

**ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛЕКТИЗМІВ У КОРЕЙСЬКОМУ
ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ТА
АНГЛІЙСЬКОГО ПЕРЕКЛАДІВ РОМАНУ ХВАНА СОґЬОНА
«ПАРІДЕГІ»)**

Кваліфікаційна робота
на здобуття ОС «бакалавр»
здобувачки першого рівня вищої освіти
4 року навчання (денна форма)
Галузь знань – 03 Гуманітарні науки,
Спеціальність 035.066 Філологія (східні мови
та літератури (переклад включно),
перша – корейська),
ОПП «Корейська мова і література та
переклад, англійська мова»
Шевченко Інни Юріївни

Науковий керівник: асист. Джан Йонджін
Рецензент: асист. Аліменко Ольга Сергіївна

«Допущено до захисту»
Протокол засідання кафедри мов і літератур
Далекого Сходу та Південно-Східної Азії
Протокол №11 від 24 травня 2023 р.
Завідувач кафедри _____ доц. Ісаєва Н. С.

Київ – 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. ДІАЛЕКТ ЯК ЗАСІБ ВИЯВУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВИ	7
1.1. Поява та значення діалектологічної науки в Україні та Кореї.....	8
1.2. Поняття про діалект та його роль у різногалузевих науках.....	12
1.3. Класифікація діалектів української мови.....	14
1.4. Класифікація діалектів корейської мови.....	15
1.4.1 Характеристика діалекту Хамгьондо.....	17
Висновки до Розділу 1	20
РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛЕКТИЗМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ	21
2.1 Використання діалектизмів у творах: функціональне навантаження та мотиви вживання.....	21
2.2 Труднощі перекладу діалектизмів різних рівнів у художньому тексті	25
2.3 Стратегії перекладу діалектних одиниць.....	26
2.3.1 Перекладацькі трансформації як частина стратегії перекладу діалектних одиниць.....	33
Висновки до Розділу 2.....	34
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛЕКТИЗМІВ У КОРЕЙСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ.....	36
3.1 Відтворення діалектизмів різних рівнів на прикладі українського та англійського перекладів.....	37
3.2 Пропозиції щодо відтворення діалектного мовлення в українському перекладі	49
Висновки до Розділу 3.....	51
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	61
СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	62

ВСТУП

Одним з давніх занять людини, до якого спонукає розбіжність мов та відмінність говірок в них, є переклад. Поштовхом до динамічного розвитку перекладознавства стало винайдення книгодрукування. Французький перекладач доби Відродження Етьєн Доле увів слово «traduction» та «traducteur» (з фр. «переклад» та «перекладач») у своєму трактаті «La Manière De Bien Traduire D'une Langue En Aultre» (*Як добре перекладати з однієї мови на іншу*), в якому виклав п'ять основних принципів перекладу: перекладач має розуміти зміст оригінального тексту, добре володіти мовою оригіналу та цільовою мовами, уникати дослівного перекладу, пристосовуючи структуру речень та тексту до норм мови перекладу, користуватись загальною та побутовою мовою без зайвих запозичень, наблизити текст до норм ораторського мистецтва шляхом досягнення когерентності, тобто внутрішньої цілісності тексту [55]. Ці принципи мали на меті стати основною передумовою успішного перекладу.

Традиційно склалося так, що однією зі значущих проблем художнього перекладу є збереження лексичних та стилістичних норм творів. У сучасній українській лінгвістиці серед багатьох різноаспектних проблем постає відтворення діалектного мовлення, яке сусідує з літературним варіантом мови та зазвичай є важливою ознакою авторського стилю. Воно не тільки надає жвавішого та індивідуальнішого характеру персонажам, а й передає передісторію, географію чи пейзаж твору, соціальний статус, побут та звичаї героїв, близькість між персонажами та їхню приналежність у суспільстві. Зокрема, письменники вводять діалектизми з певними намірами, наприклад задля досягнення художньої цілі чи індивідуалізації героя через наділення специфічними мовними рисами.

Традиція вживання діалектизмів у літературних творах присутня у творчості авторів різних країн: твори українців О. Кобилянської, М. Коцюбинського, В. Стефаника, «Пригоди Гекльберрі Фінна» американця М. Твена, «Пігмаліон» ірландця Б. Шоу, «Срібна ложка» японця Нака Кансуке, «Селяни» поляка В. Рейтмонта, «Моє сторіччя» німця Г. Грасса, вірші австрійця Г. Артманна та італійця Маріо Луці, романи корейця Хван Соґону тощо. Такі

літературні тексти, що містять в собі діалектні слова, в сучасному світі вважаються нестандартними, хоча й до тепер відтворюють реалії деяких регіонів чи соціальних груп та є важливими історично-культурними свідченнями. Також ми можемо прослідкувати через ці роботи тісний зв'язок між літературною мовою та діалектною, їхню взаємодію як предметів стилістичного та емоційного навантаження в тексті.

Таким чином, діалектні одиниці є одними із літературних засобів, які відіграють немало функцій у структурі літературного твору та часто використовуються в літературі різних країн.

Актуальність теми. Станом на сьогодні в корейському філологічному дискурсі питання про важливість збереження територіального діалекту не тільки в повсякденному житті, а й у літературі є злободенним, оскільки митці, які безпосередньо пов'язані з написанням книг, есе, статей тощо, вживають переважно центральний – діалект столичної провінції Ѓьонгі в Республіці Корея, підживляючи мовлення здебільшого сленговими вкрапленнями, неологізмами та словами-реаліями. Ті, хто академічно досліджує процеси змін в корейській мові, наголошують на мовній, культурній, емоційній, історичній та навіть економічній цінностях інших говірок. З цієї причини дотримання таких нюансів є важливим для забезпечення точного та ефективного перекладу літературного твору на цільову мову.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, наявних на сьогодні, дозволяє дійти висновків, що процеси діалектотворення та діалектовідтворення нерідко висвітлюються в наукових працях як у вітчизняних лінгвістів, так і зарубіжних. Ці теми становили практичний інтерес для дослідників перекладознавства, таких як Б. В. Кобилянського, С. П. Бевзенка, І. Г. Матвіяса, Р. Зорівчак, П. Ю. Гриценка, В. Грещука, О. В. Ребрія, Л. Березовського, Дж. Кетфорда, Л. Бонаффіні, Чон Хвевона, Чо Вонхьона, О Суміна та інших. Проте, в українській кореїстиці переклад діалектизмів корейської мови, на жаль, не достатньо висвітлений, незважаючи на те, що збереження часто втілених через діалектичну емоційну насиченість від місцевої традиції та літературну інтелектуальну витонченість від

китайського впливу лексичних та стилістичних норм корейської художньої прози та поезії так само можна окреслити визначальним поштовхом початкові художнього письмового перекладу для відтворення індивідуальної своєрідності першоджерела.

Об'єктом дослідження є діалектичні одиниці в корейському прозовому творі.

Предмет дослідження – особливості відтворення діалектизмів українською та англійською мовою на прикладі перекладів А. Рижкова та С. Кім-Рассел.

Мета роботи полягає у визначенні особливостей відтворення діалектизмів у українському та англійському перекладах на матеріалі роману Хван Соґьону «Парідегі» та його перекладів, виконаних А. Рижковим та С. Кім-Рассел.

Відповідно до мети, **завдання** цієї розвідки зводяться до наступного:

1. Охарактеризувати у загальних рисах діалектологію двох країн (класифікація та значення діалектів).
2. Описати лінгвістичні особливості діалекту провінції Хамґьон.
3. Розкрити функції та причини використання діалектів у художніх творах.
4. Визначити перекладацькі стратегії та засоби досягнення адекватності та еквівалентності при перекладі діалектних одиниць.
5. Дослідити шляхи перекладу та особливості відтворення корейських діалектизмів, що були вжиті у перекладі для передачі мови героїв та реалій їхнього життя, українською (з додатковими прикладами англійською) мовою у прозаїчному творі.
6. Встановити ступінь зміни мовостилю твору у процесі перекладу.

Матеріалом праці виступає роман «Парідегі» (바리데기) (2007 р.) написаний одним з найвідоміших південнокорейських романістів сьогодення Хван Соґьона (황석영), автора якого насамперед хвилює питання подолання розколу Корейського півострова на Північ і Південь, та його переклад українською виконаний Андрієм Рижковим у 2019 році та англійською виконаний Сорою Кім-Рассел у 2015 році.

В роботі було використано лінгвістичні **методи** дослідження: дескриптивний метод – для опису основних теоретичних визначень, класифікацій, визначення та інтерпретацій результатів дослідження, зіставний метод – для виявлення відмінних рис у відтворенні діалектних одиниць, та метод суцільної вибірки — для аналізу діалектизмів.

З теоретичної точки зору важливо, по-перше, звернути увагу на риси хамгьонського діалекту, бо характеристика цього говору може стати в нагоді майбутнім перекладачам-корейцям на вітчизняних просторах, по-друге, створити системний опис специфіки відтворення діалектизмів при перекладі художніх творів.

Практичне значення дослідження, у першу чергу, полягає в можливості застосування результатів та висновків, отриманих у рамках проведеного дослідження, на практиці при перекладі белетристики з корейської мови на українську.

Наукова новизна роботи визначається тим, що було проаналізовано діалектну лексику північної провінції Кореї у романі «Парідегі» південнокорейського романіста Хван Согьону.

У процесі підбивання результатів розвідки ми оперуватимемо зокрема такими поняттями, як діалект та діалектизм, для чого спочатку з'ясуємо їхнє трактування.

Структура наукової роботи складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, додатку та списку умовних скорочень.

РОЗДІЛ 1. ДІАЛЕКТ ЯК ЗАСІБ ВИЯВУ НАЦІОНАЛЬНОЇ МОВИ

Важко віднайти серед існуючих мов ту, в складі якої відсутні відозміни лексем, передусім фонетичні, які без обмежень використовуються мовцями одного чи кількох населених пунктів. Через збільшення мобільності та зростання міграції людство розширювало мовленнєвий акт, що безпосередньо призвело до змішування різних елементів мови та утворення нових лексичних одиниць, граматичних форм та фонетичних особливостей - ці явища та їх варіативність у мовній системі стали причиною формування діалектної мови.

У письмовій та усній формі діалектна мова разом із літературною мовою, активно впливаючи одна на одну, складають загальнонародну національну мову. Водночас діалектне мовлення становить одне з важливих джерел експресивних засобів літературної мови, а його запис у художньому чи фольклорному дискурсі уводить вагомі складники говірок у мову загальну національну культуру. Визнання та оцінка діалектів як частини національної мови дозволяє зберегти культурне розмаїття та визнає важливість місцевих мовних практик.

Важливо зазначити, що співвідношення між діалектами та національними мовами може відрізнятись в різних країнах. Деякі країни мають більш централізований і стандартизований підхід, коли єдиний діалект стає домінуючою національною мовою (центральною діалект в Республіці Корея), і навпаки, інші країни можуть мати кілька офіційних мов або визнавати кілька діалектів як частину своєї національної мовної політики. Приміром, іспанська, також відома як кастильська, є домінуючою національною мовою Іспанії та використовується для управління, освіти та спілкування по всій країні, хоча в певних регіонах є офіційні регіональні мови, як-от каталонська, баскська, галісійська та валенсійська. Натомість у Республіці Корея панівним діалектом є центральний.

Включно з оглядом на це, мовний розвиток прийнято вважати складним процесом, що обов'язково пов'язаний зі змінами, тенденцією об'єднання (інтеграції) та поділу (диференціації) і відбиває взаємний вплив літературної мови на діалект і діалекту — на літературну мову.

1.1 Поява та значення діалектологічної науки в Україні та Кореї

Перш ніж перейти до історії появи діалектології, звернімося до енциклопедії «Українська мова» аби розтлумачити значення цієї науки. Як пише П. Гриценко, «розділ мовознавства, який вивчає діалектну мову, її варіантність, територіальну диференціацію, історію формування мовно-територіальних утворень й окремих явищ, співвідношення та взаємодію з іншими формами існування мови етносу – літературним стандартом, соціальними діалектами, називають діалектологією» [27, с. 149]. Іншими словами, діалектологія – галузь мовознавства, що займається дослідженням живої мови народу залежно від території його розселення.

Діалектологія як наука виникла в 19-ому столітті в Західній Європі з укладанням перших словників місцевих діалектизмів і діалектних граматики. Наприкінці 19-ого ст. розпочалось поширення вручну намальованих діалектних карт, як-от *Sprachatlas des deutschen Reichs* зроблену німецьким засновником лінгвістичної географії Г. Венкером – вони відображали місця, в яких використовувалися окремі варіанти лексичних одиниць, на основі даних, зібраних під час польових досліджень та опитувань.

Початки вітчизняної діалектології починаються з 18-ого ст. як спроби визначити границі поширення поодиноких фонетичних явищ. У 1786 році лікарем та істориком Гетьманщини О. Шафонським було створено довідкову працю російською мовою під назвою «Топографічний опис Чернігівського намісництва з коротким географічним та історичним описом Малої Росії» за матеріалами історичної праці «Опис Чернігівського намісництва» зібраними істориком-канцеляристом Д. Пашенком. Втім праця була опублікована посмертно у 1851 році, проте у вузьких колах істориків та письменників її використовували для власних розвідок ще в рукописному варіанті [54].

Паралельно з набуттям наукою народознавства популярності з середини 19-ого ст. діалектологи почали використовувати нову методику досліджень – систематизацію зафіксованого додатковими заочними питальниками на противагу простій фіксації на місці дослідження, та створювати діалектологічні

карти. Прикладом слугує перша лінгвістична мапа діалектів (1871), складена основоположником української діалектології К. П. Михальчуком, який напередодні розробив та описав класифікацію української мови на основі визначення суто мовних рис її різновидів, проте брав до уваги також минуле розміщення східнослов'янських племен, міграційні чинники та топографічні особливості відповідної території.

Наприкінці 19-ого – початку 20-ого ст. розпочалося інтенсивне укладання спеціальних програм, за якими збирали та фіксували діалектний матеріал за допомогою створення низки регіонально зорієнтованих тематичних питальників.

Традиційно українську діалектологію класифікують на описову (статична, синхронна), що займається вивченням місцевого діалекту в певному одному хронологічному зрізі їх функціонування та описує характер взаємодії діалектної мови з іншими формами існування мови етносу, та історичну (діахронна), метою якої є вивчення розвитку та змін фонетичних, акцентуаційних, граматичних, лексичних, фразеологічних явищ діалектної мови та місцевих діалектів. [2, с. 3]

На відміну від Заходу активізація діалектології як наукової дисципліни (방언학) на іншому краю світу – Корейському півострові, починається з кінця 19-ого століття. Спостерігається активна діяльність збирання даних та проведення досліджень, а також формування лінгвістичних теорій. У японський колоніальний період діалектні дослідження, які вимагали польових зборів, були майже монополізовані японськими вченими, особливо Сімпеєм Огурою (小倉進平) та його учнем Коно (河野六郎), які перебували у набагато більш вигідному становищі, ніж корейці.

Вважається, що опорною точкою у дослідженні корейської діалектології в сучасному розумінні є роботи японського спеціаліста з лінгвістики вище згаданого Сімпея Огури, який запропонував класифікацію та виконав порівняння всіх корейських діалектів. У його розвідці 1944-ого року «조선어 방언의 연구 (상·하) 朝鮮語方言の□» (Дослідження корейських діалектів) було

продемонстровано шляхом запису реальних діалектів, що корейська мова має власні фонемні і граматичні риси для кожного місцевого діалекту. Діалектна класифікація лінгвіста використовується понині, оскільки провести повноцінні порівняльні дослідження з Північчю для оновлення актуальності наявних даних унеможливилось через геополітичну та ідеологічну ворожнечу [41].

Після здобуття Кореєю незалежності в 1945 році діалектологія розквітала під проводом корейських вчених та поповнювалась їхніми новими розвідками: Сок Чжумьон (석주명) «Збірка діалектизмів Чжечжудо» («제주도방언집 濟州島方言集» (1947)); Чхве Хаккин (최학근) «Дослідження діалекту Південної Чолла» («전라남도방언연구 全羅南道方言研究» (1962) та «Енциклопедія діалектів корейської мови» («한국방언사전 34 韓國方言辭典» (1978)); Кім Тхегюн (김태균) «Словник діалекту Північного Хамгьону» («함북방언사전» (1986)) та багато інших. Почало приділятися більше уваги вивченню конкретного наріччю та прослідковуванню в ньому тональних змін, впливу екстра- та інтралінгвальних чинників [59].

Згідно з систематизацією Чхве Мьоньок (최명옥) корейська діалектологія поділяється на дві великі сфери вивчення – синхронну (공시방언론) та діахронну (통시방언론). До першої належать такі дослідження, як-от дослідження територіального поділу діалекту (방언구획론), дослідження (окремого) діалекту (개별방언론), співставлення та виявлення відмінностей у діалектах (대비방언론), дослідження субдіалекту (접촉방언론); до другої – дослідження диференціації діалекту (방언분화론), географічне дослідження діалекту (지리방언론), порівняльне дослідження діалектів (비교방언론). Далі вивчення окремого діалекту ділиться на три підгалузі вивчення – дослідження соціального діалекту (사회방언론), синхронічне (공시지역방언) та діахронічне (통시지역방언론) дослідження територіального діалекту [41, с. 5].

На сучасному етапі розвитку мови прийнято виокремлювати соціальну діалектологію, як частину соціолінгвістики, завдання якої полягає у вивченні

соціально-класової, професійної та вікової диференціації мови [2, с. 3] Наприклад, в Республіці Корея соціальна діалектологія стала активно досліджуватись із заснуванням Корейського товариства соціолінгвістики (한국사회언어학회) в 1990 році та розвитком соціолінгвістики з 1993 року. Соціолінгвістичне дослідження говірок пересунулось до міст, що в європейських країнах призвело до надання цій науці назву «urban dialectology» (міська діалектологія), та значною мірою замінило традиційні форми діалектології. [38, с. 128]

Необхідно розглянути значення та завдання діалектологічної науки в комплексі з спорідненими галузями наук. Переважно діалектологія тісно взаємодіє з історичними науками і навпаки. По-перше, є зв'язок з історією мови, наукою яка має два основні джерела вивчення – писемні пам'ятки та народні говори. Безперечно писемні пам'ятки цінні, попри те, що не можуть повністю відтворити різноманітність мовної будови, а живу розмовну мову відображають слабо. [22, с. 15] Саме через цю обмеженість народні говори слугують надолуженням. По-друге, - з археологією, яка сприяє віднайденню часу та місця виникнення говірок та групуванню їх в єдиний ареал. Це, в свою чергу, дозволяє будувати припущення або з'ясовувати якими були політично-адміністративні утворення на території України, взаємини із сусідніми народами та спорідненість між ними. По-третє, - з етнографією, зокрема у дослідженні матеріальної та духовної культури народу в різних місцевостях. Врешті-решт, діалектологія в інтегруванні з мовознавчими науками соціологією та фонетикою, що утворюють сучасний напрям лінгвістики – соціофонетику, сприяє виявленню варіацій вимови звуків мовцями залежно від соціальних факторів та простеженню історичного розвитку фонетичних змін чи злиття та їх кореляції із літературною мовою. [38, с. 132]

Соціальна діалектологія також має велике значення для суспільства загалом, оскільки дані, отримані у результаті опрацювань, допоможуть вирішити надзвичайно складні проблеми, пов'язані з мовленням соціально незахищених верств населення, особливо груп меншин.

Проведений аналіз свідчить про те, що діалектологія як галузь мовознавства – відносно молода наука, що розвивається протягом останніх 200-250-ти років. За дослідження відповідають два напрями – синхронна (описова) та діахронна (історична) діалектології, відмінність яких відображається у меті та способі збирання й відтворення даних. У комплексі з іншими науками сприяє їхньому розвитку та пошуку джерел.

1.2 Поняття про діалект та його роль у різногалузевих науках

В енциклопедії «Українська мова» дано таке визначення діалекту: «це різновид національної мови, якому властива відносна структурна близькість і який є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної і духовної культури, історично-культурних традицій, самосвідомості». [27, с. 145] А. Волков у масштабному науковому довіднику «Лексикон загального та порівняльного літературознавства» подає визначення більш спрощено: «це варіант мови, яким спілкуються, насамперед в усному мовленні, автохтонні мешканці певної території» [21, с. 150]. Разом з тим зазначено, що діалект має власну звукову, граматичну, словотворчу, лексичну та акцентологічну системи, які часом удосталась відмінні від загальнонародної мови. Розбіжності між говорами спричинені різними чинниками, особливостями та переконаннями: географічними, історичними, етнографічними, побутовими, господарчими, територіальними, природними та релігійними.

Крім територіальних говорів існують так звані соціальні діалекти, причиною появи яких стала професійна, соціально-класова та виробнича неоднорідність суспільства. І. Г. Матіяс відзначав, що відповідні різновиди мови не є діалектами в буквальному розумінні і мають таку назву умовно. До них належать професійні говори, що виконують суспільно корисну роль для вираження особливих професійних явищ без відповідників у літературній мові, жаргони або арго, що мають призначення засекречування змісту мови, та сленг, що характеризуються обмеженим вживанням і недовговічністю [22, с. 12].

Для порівняння візьмемо дефініцію затверджену Корейським інститутом культури мови (한국의 언어문화 편찬위원회). Діалект (방언, 사투리, 지방어) –

це мовна система, яка є результатом поділу мови за географічними чи соціальними факторами. Говори, на які сприяли географічні фактори такі як гірські хребти та річки, називають регіональними діалектами. Водночас, діалекти, зумовлені соціальними факторами, як-от клас, професія, стать, вік, релігія та раса, називаються соціальним діалектом (사회 방언). [49, с. 19]

Переважно, зокрема і українська, діалектна мова складається з більших і менших місцевих одиниць, які виступають на певній обмеженій території: найдрібнішою діалектною одиницею виступає говірка (охоплює мову одного чи кількох однотипних з мовного погляду населених пунктів), найбільшою – наріччя, або діалектна група (до складу входять однотипні діалекти, що мають ряд спільних мовних рис), а між ними – говір, або діалект (група однотипних говірок, споріднених рядом специфічних мовних ознак, якими відрізняються від інших груп говірок). Зі свого боку літературна мова базується на одному чи кількох близьких та найбільш розвинених наріч, але не збігається повністю з жодним.

Географічні бар'єри, такі як гори та річки, можуть сприяти розвитку діалектів, ізолюючи громади та змушуючи їх розвивати чіткі моделі мовлення.

Носії мови, що використовують діалект у спілкуванні, можуть розуміти одне одного за умови, що територіальні особливості є незначними, в іншому випадку зі збільшенням географічної відстані – розмова між мовцями може ускладнитись, як от між представниками Півночі та Півдня Китаю.

Окрім територіального розрізнення діалектів є диференціація за генетичною ознакою, тобто зважаючи на походження та історичний розвиток, та соціальною, з проявленням суспільних груп, об'єднаних спільними професійними чи іншими інтересами [2].

Як згадувалось вище, діалекти важливі для історії, археології, етнографії та лінгвістики, адже в них дослідники можуть простежити такі процеси як групування, переселення чи колонізації народу, взаємозв'язки із сусідніми народами, зміни та розвиток мовних явищ, що допомагає у розумінні та відновленні давніх пам'яток та художніх творів. Окрім цього, вважається, що засвоєння діалектизмів унормованою мовою має позитивне значення для процесу,

спрямованому на відновлення автохтонними народами (переважно титульною нацією) ознак національної ідентичності, наприклад для дерусифікації.

Таким чином, діалектна мова – це допоміжний засіб у спілкуванні для вияву національної мови, що відображає історичні, географічні та соціокультурні особливості певного регіону. Вона складається з більших та менших одиниць, дослідження яких має важливе значення для збереження культурної спадщини, розуміння та покращення лінгвістичного розвитку країни.

1.3 Класифікація діалектів української мови

Діалектні атласи найбільше можуть надати комплексність даних про основні діалектні явища у багатьох географічних місцях таким чином, щоб забезпечити співмірність даних і дозволити панорамне дослідження всієї палітри даних. Тому звернемо увагу на інформацію з «Атласу української мови» - зібрання лінгвістичних карт у трьох томах, на яких ареалогічно спроектовано розповсюдження загальних рис української мови.

На сучасному етапі діалектології є загальноприйнятий поділ нарічч української мови на три групи за сукупністю ознак (додаток 1):

1) північна – територіально найменша та за предків має мови давніх слов'янських племен сіверян, древлян, полян і північних волинян;

2) південно-західна виділяється неоднорідністю спричиненою етнічними та політично-адміністративними чинниками;

3) південно-східна сформувалась доволі пізно між 16-18 ст. з огляду на інтенсивні масові рухи переселення на цій території, взаємодіяла з південно-західною системою наріччя та за ареалом побутування є найбільшою.

Разом з тим кожна група містить в собі окремі підгрупи говорів, наприклад у системі північного наріччя – східнополіський, середньополіський, західнополіський говори, південно-західного – волинсько-подільські, галицько-буковинські та карпатські, а у південно-східних — слобожанський, середньонаддніпрянський і степовий. Границі поширення діалектних груп здебільшого перетинаються між собою, хоча на зіткненні двох чи більше

місцевих діалектів утворюється «пасмо ізоглос», що розмежовує діалект одне від одного.

Існують також діалекти нової формації – це говори новозаселених територій, де відбулись діалектотворчі процеси. За своїм складом вони бувають різні: однотипні або односистемні, різнотипні або мішані та переселенські ізольовані. [2, с. 10] До першого різновиду відносимо діалекти, носії яких зберігають свою давню діалектну основу, на яку нашаровуються нововиниклі внаслідок переселення на нове місце діалектні риси, що врешті приводить до витворення відмінного діалектного типу. Прикладом слугують лемківські говірки. До другого – діалекти, що характеризуються значною кількістю співвідношень різнодіалектного походження внаслідок змішування такого ж різнодіалектного населення. Зважаючи на діалектотворчий процес, вони можуть поділятися на говори з різнодіалектними вкрапленнями в мовну систему новоствореного діалекту та діалекти з мозаїчними говірками, що мають різнодіалектне походження. Сюди належать степові говірки півдня України. До третього – переселенські говірки за межами України, що перебувають в оточенні діалектів інших мов, зазнаючи від них впливу, але зберігаючи власні давні риси без розвитку далі.

Отже, традиційно прийнято диференціювати українські наріччя на три великі різні за масштабом та часом формування групи, що в свою чергу поділяються на менші підгрупи – діалекти, а ті аналогічно – на говірки. У результаті переселення населення на нові землі утворились діалекти нової формації.

1.4 Класифікація діалектів корейської мови

Рельєфно територія Корейського півострова – гірська, тому мова цілком природно розділена на різні діалекти відповідно до топографії, попри те, що населення – мононаціональне та розмовляє однією мовою. Нормативною мовою (표준어) в Республіці Корея визнано діалект Ѓьонгідо, в КНДР – пхьонанський діалект. Є регіони, діалектні відмінності яких можуть бути незрозумілими для носіїв інших – часто таким виділяють діалект Чжечжудо, який історично був

ізолюваним від середньовічної корейської мови. Слід зазначити, що кожен діалект представляє єдину мовну систему, згідно з цим порівняння нарічь приближене до порівняння двох окремих мовних систем з приділенням уваги до «пасм ізоглос».

Більшість лінгвістів погоджуються зі схемою діалектного членування корейської мови Огури Сімпея з шістьма основними діалектними зонами, заснованими приблизно на різних географічних регіонах (додаток 2):

- 1) провінції Пхьонан (평안도방언);
- 2) провінції Хамгьон (함경도방언);
- 3) центральний діалект (경기도 방언);
- 4) провінції Чолла (전라도 방언);
- 5) провінції Гьонсан (경상도 방언);
- 6) острова Чжечжу (제주도(濟州島) 방언).

Діалекти поіменовані за назвами провінцій, проте не завжди можуть співпадати з цими адміністративними одиницями. Спираючись на це, Лі Іксоп пропонує вживати терміни з прив'язкою до географічних напрямків задля об'єктивності в обох країнах півострова, оскільки після розділення в 1945 році адміністративно-територіальні одиниці були змінені [14, с. 424]. В іншій термінології це відповідно:

- 1) північно-західний (서북 방언, провінція Пхьонан);
- 2) північно-східний (동북 방언, провінції Хамгьон);
- 3) центральний діалект (중부 방언, провінції Гьонгі, Хванхе, Ганвон, Чхунчхон),
- 4) південно-західний (서남 방언, провінція Чолла),
- 5) південно-східний (동남 방언, провінція Гьонсан),
- 6) острова Чечжу (제주어, острів Чжечжу).

Ба більше, віднедавна зародився рух за відокремлення самостійного діалекту Юкчжин (육진 방언) в північній частині провінції Хамгьон. Цей діалект

відрізняється від хамгьонського та подібний на пхьонанський через північнокорейських перебіжчиків, що втікали від політичного режиму керівництва КНДР та його наслідків.

Окрім цього, існує декілька діалектів корейських переселенців, як-от 고려말 /корьомаль/ або 중앙아시아 한국어 /чжунанашіа хангуко/ – мова корейців, що оселились у Центральній Азії та зазнала значного впливу з діалекту Юкчжін, 중국 조선어 /чжунгук чжосоно/ – мова корейських іммігрантів в Китаї, яка взаємоподібна до говору Хамгьон, та 재일 조선어 /чжеіль чжосоно/ – мова, якою послуговуються корейці-мешканці Японії.

Здійснений огляд дає змогу дійти висновку, що діалектний поділ Кореї на шість частин зумовлений гірськими рельєфами півострова. Подібно до української мови, виділяють переселенські говори, що зазнали лінгвістичного впливу на нових територіях.

1.4.1 Характеристика діалекту Хамгьондо

Щоб зупинитись детальніше на цьому питанні, звернімося до праці Лі Іксопа та С. Робета Рамсі [14]. Автори приділяють увагу, що особливістю хамгьонського діалекту є характерна тональність без чіткої довжини голосних, в двоскладових словах відсутня послідовність високий тон-високий тон, зосереджують на тому, що збережена тональність виступає як змісторозрізнявальна ознака та ілюструють це на прикладі: 말 (мал') – кінь / 말 (мАл') – мова, міра ваги.

З фонологічних ознак автори згадують, як у середньовічній корейській мові були дзвінки фрикативи /ɣ/, Δ /z/ та ㅃ /β/, які зникли в більшості сучасних діалектів, але не в північно-східному говорі та деяких інших південних провінціях. Рефлекси цих звуків зараз мають вигляд та звук ㄱ /k/, ㅅ /s/ і ㅍ /p/ у словах, наприклад 가슬 (касил', 가을) – осінь, 여스 (єси, 여우) – лисиця, 새비 (себі, 새우) – креветка, 버버리 (поборі, 병어리) – німий.

У діалекті спостерігається палаталізація середньовічних корейських зубних (дентальних) приголосних ㄷ /t/, ㅌ /tʰ/, ㅌㅌ /tt/ і задньоязикових приголосних ㄱ /k/, ㅋ /kʰ/, ㄱㄱ /kk/ в позиції перед голосним /i/ та напівголосним /j/ на середньоязикові приголосні ㅈ /c/, ㅉ /cʰ/, ㅈㅈ /cc/ подібно до більшості корейських діалектів: 질 (чжіл', 길) – дорога, 좋다 (тьотта, 좋다) – добре.

Дифтонг 의 /ij/ демонструє коливання у вимові і може реалізовуватись як монофтонг 으 /i/ або 이 /i/: 으복 (ибук, 의복) – одяг; у ряді дифтонгів ㅏ /wa/, ㅑ /wə/, ㅓ /wɛ/, ㅕ /we/ спостерігається випадання напівголосного звуку /w/ особливо в позиції перед приголосним: 가자 (качжа, 과자) – солодоці.

Далі йдеться про морфологічні та лексичні ознаки хамгьонського діалекту. Найспецифічнішими рисами наріччя, що надають колориту цьому регіону, граматичні суфікси (굴절 접미사), які часто називають закінченнями, або флексіями (어미). Серед них: -지비 (-чжібі, -지) – закінчення підтвердження та згоди; -우/수다 (-у/-суда), -ㅁ/슴(까) (-м/-сим), -ㅁ매/슴메 (-мме/-симме) – формальні суфікси, що можуть використовуватися — залежно від інтонації — для оповідального, питального та спонукального виду речень; -ㅂ세(다)/ㅂ소 (-пссе/-пссо) – закінчення, що вживаються в наказовому способі, -슴둥 (-симдун) – закінчення для утворення питальних речень.

Для закінчення відмінків (격 조사) діалекту провінції Хамгьон питомо упущення приголосного останнього складу: в знахідному (목적격) – -으 /르 (-и/-ри) замість -을/를, в означеному називному (주격) – -으느/느 (-ини/-ни) замість -은/는. Щодо інших особливостей відмінків, то в неозначеному називному після голосної (개음절) вживається частка -이 (-і), а після приголосної (폐음절) – -이가 (-іга); у родовому (관형격) – -으 (-и) замість -의; у орудному (조격) – -루, -으루/을루/이루 замість -로/으로; у місцевому (처격) – -셔/이셔 замість -에서.

Деякі допоміжні частки (보조사) теж мають іншу форму: сполучна (동반격 조사) -와/과 → -까 (-кка); порівняльна (비교격 조사) -보다 → -보구 (-богу); цілі

(도달격 조사) – -까지 → -꺼지 (-ккочжі); причини (원천격) – -부터 → -부텀 (-бутхом); -도 → -두 (-ду); -야 → -샤 (-шя); -커녕 → -커녀느 (-кхоняни), -조차 → -아부라 (-абура); з'єднувальні закінчення (연결어미) -으니까 → -니까니 (-ніккані)/-니까나 (-ніккана)/-이까데 (-іккаде), -(으)면 → -(으)문 (-(и)мун)/무 (-му)/므 (-ми), -며 → -메 (-ме), -면서 → -멘서 (-менсо).

Для хамгьонського діалекту характерне випадання сонорного ㄴ [n] в інтервокальній позиції, тому заперечна морфема 아니 разом з модальним прислівником 못 вживається у формі 아이.

Що стосується такої граматичної категорії дієслова як часу, то минулий час формується за допомогою суфіксів -았-, -아시-, а майбутній – -겠-, -개시-.

Щодо лексичного запасу, то в діалекті цієї провінції спостерігається багато відмінностей, зокрема на позначення спорідненості: 고모부 (чоловік сестри батька), 외삼촌 (дядько з матеріної сторони), 이모부 (чоловік сестри матері) → 맏아바니 (мадабані) – дядько (без прив'язки до батькової чи матеріної лінії). Часті контакти між географічно сусідніми Китаєм і Росією призвели до запозичення місцевої мови: з китайської – 빙고 (пінго, 冰車, 썰매) – санки, 재앙교 (чжеєнго, 自行車, 자전거) – велосипед, з російської – 가름다시 (каримдаші, карандаш, 연필) – олівець, 거르망 (кориман, карман, 호주머니) – кишень, 마선 (масон, машина, 재봉틀) – швацька машина. Є слова, що мають однакову форму з центральним діалектом, але інше значення: 닦다 /таккта/ – смажити (볶다), 바쁘다 /паппида/ – важкий (어렵다, 힘들다), 분주하다 /пунчжухада/ – шумний (시끄럽다), 뻘치다 /ппічхіда/ – втручатися (참견하다) [51].

Безперечно, діалект провінції Хамгьон відіграє важливу роль у збереженні регіонального розмаїття й культурних особливостей корейської мови та передачі унікальних мовних рис, заразом визнається частиною ідентичності та культурної спадщини цього регіону та його спільноти.

Висновки до Розділу 1.

У першому розділі було розглянуто основні теоретичні засади зародження такої науки як діалектологія та предмету її вивчення, що дає змогу зробити наступні висновки.

Діалектологія – галузь мовознавства, що зародилась у 19-ому ст. після набуття етнографією популярності, та займається дослідженням живої мови народу залежно від території його побутування. Істотним є те, що в обох країнах – Україні та Кореї, діалектологія класифікується на дві великі області за способом вивчення – описову, або синхронну, та історичну, або діахронну. Віднедавна виокремлюють соціальну діалектологію, предметом якої є дослідження соціально-класової, професійної та вікової диференціації мови.

Діалект – це різновид загальнонаціональної мови, яким спілкуються, насамперед в усному мовленні, автохтонні мешканці певної території. У складі кожної мови співіснують два та більше діалектів, які є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної і духовної культури, історично-культурних традицій, самосвідомості.

Науковий інтерес діалектології полягає в тому, що діалекти є цінним джерелом інформації про народну культуру, соціальну стратифікацію, історію. Вони відображають не тільки історію мови, а й значною мірою етнічну, культурну і навіть політичну історію народу.

Разом з тим, було наведено кілька прикладів діалектологічних робіт, які мали вплив на формування сучасних методів діалектологічного дослідження та аналізу, а також становлення діалектологічної галузі, що стає помічником для інших наук у проведенні академічних експериментів. З цього випливає, що діалектологія тісно пов'язана з такими галузями, як етнографія, археологія, історія та інші.

Описано класифікації діалектних сіток України та Кореї, що пізніше стане нам за допомоги у виборі еквівалентного говору.

Охарактеризовано особливості хамгьонського діалекту, що став основою в написаному романі «Парідегі», який далі ми будемо аналізувати.

РОЗДІЛ 2. ПРОБЛЕМА ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛЕКТИЗМІВ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Цілком очевидно, що діалектна віднесеність виражається позанормативними словами або словосполученнями літературної мови, які мають назву діалектизми. Попри те, що діалектизми не відповідають нормам літературної мови, вони є цінним джерелом її збагачення та оновлення та віддзеркалюють процес адаптації нею територіально здиференційованих елементів діалектної мови чи регіональних варіантів літературної мови [21, с. 146].

У цьому розділі нашим наступним кроком стане розгляд використання діалектизмів у художньому дискурсі та пошук способів їх відтворення при перекладі.

2.1 Використання діалектизмів у творах: функціональне навантаження та мотиви вживання

Найповніший перелік визначень діалектизмів надав Б. В. Кобилянський у книзі «Діалект та літературна мова». За його класифікацією, є чотири види діалектизмів, що не входять в нормативну граматику, фонетику і лексику, але можуть бути свідомо використаними письменниками як «стилістичний засіб для реалістичного змалювання місцевого життя і персонажів з діалектного середовища» [15, с. 33]. Цими видами є:

- окремі місцеві (не літературні) слова, що іноді потрапляють в літературну мову. Це лексичні діалектизми (*тремпель* – літ. плічка, *удовиця* – літ. вдова);
- місцеві форми слів, не узаконені граматичними правилами літературної мови. Це морфологічні діалектизми (*мнов* – літ. мною, *ходивім* – літ. ходив, *осьдечки*);
- місцеві особливості будови речення, незвичні і неприйнятні в літературній мові. Це синтаксичні діалектизми (*Як сі маєте?* – літ. Як живеете?);
- місцеві звукові особливості, різко відмінні від літературних (чергування голосних з нулем звука, пом'якшення приголосних тощо). Це фонетичні діалектизми (*декувати* – літ. дякувати, *піеч* – літ. піч) [15, с. 33].

Інші науковці доповнюють цей список ще кількома позиціями або спростовують. Зокрема, П. Ю. Гриценко у «Енциклопедії української мови» підкреслює, що розрізняються такі види:

- акцентуаційні, що в художній літературі зустрічаються переважно в поетичних текстах з фіксованою ритміко-акцентною структурою (наголоси на інших складах);
- фонетичні;
- граматичні (поєднання морфологічних та синтаксичних конструкцій);
- лексичні, до яких можна віднести додатково етнографізми (*перун* – літ. грім, *деруни* – картопляні млинці);
- словотвірні, що утворюються з допомогою інших комбінацій афіксів з твірними основами (*дружитися* – літ. одружуватися);
- семантичні, що відрізняють від літературної мови лише своїм значенням (*чудно* – літ. незручно);
- фразеологічні, що у своїй структурі відбивають фонетичні, граматичні, лексичні особливості різних діалектів (*в пацю раки вбиратися* – підрости, стати досвідченішим) [27, с. 146].

Всі перелічені види діалектних одиниць використовуються в белетристиці в більшій чи меншій кількості, виступаючи в якості стильового прийому.

Інший аспект проблеми пов'язаний із причинами введення та художніми функціями діалектизмів у прозаїчний чи поетичний текст. Певна річ, дослідники діалектів розглядають ці причини та функції в різних площинах, тому їхні оцінки варіюються. Приміром, А. С. Зеленько виділяє три функції діалектизмів у мові художніх творів: комунікативну, етнографічну та експресивно-виражальну [11]. Комунікативна функція полягає в тому, коли автор свідомо чи несвідомо маркує мову персонажів чи авторську мову різнорівневими діалектними елементами мову; етнографічна – в передачі відомостей про матеріальну культуру жителів тієї чи іншої місцевості (водночас дослідник акцентує, що звідси доцільно відокремити етнічну функцію, на яку вказують морфологічні, фонетичні, синтаксичні та словотвірні елементи діалектного мовлення); експресивно-

виражальна застосовується задля індивідуалізації та типізації діалогів аби точніше зобразити дійсність розгортання подій та обставин в контексті часу та місця.

За даними В. Грещука в спільній праці з В. Грещук «Діалектне слово в тексті і словнику», функції слід виокремлювати так [6, с. 9].

Номінативно-пізнавальна увиразнюється в тому, що діалектні лексеми, які відображають матеріальну чи духовну культуру діалектоносіїв та не мають відповідників в літературній мові, ознайомлюють читача із новими поняттями та реаліями, закладеними в значенні діалектизму.

Функція забезпечення художньої переконливості та етнографічної достовірності передусім забезпечується етнографізмами, що характерні тільки певній етнічній групі та не мають відповідників у літературній мові. Етнографізми унаочнюють звичаї, побут, виробничу та інші сфери діяльності персонажів.

На відміну від А. С. Зеленька, в цьому розподілі лінгвісти виокремлюють експресивну функцію, функції індивідуалізації персонажа та типізації мови персонажів. Роль першої полягає у протиставленні діалектного слова на тлі до слів літературної мови в межах одного тексту, адже діалекті одиниці вносять у твір «враження небанальності». Другої – у наділенні мовлення персонажів своєрідними індивідуальними ознаками з метою вирізнення від інших героїв, наприклад для ідентифікації героя як представника певної етнографічної групи. Третя функція зводиться до використання діалектних одиниць як засобу типізації мови представника певної соціальної верстви.

Врешті-решт зазначено, що через постійне посередництво територіальних та соціальних діалектів відбувається збагачення лексичного складу літературної мови, стилістичних ресурсів текстотворення, розбудови художньої тропіки, синонімії. За це відповідає функція збагачення літературної мови.

Як зазначає С. Я. Єрмоленко, «Діалектизми виконують функцію розмовних елементів, відтворення природного колориту спілкування людей, що живуть у конкретному просторі, на території поширення певного діалекту» [8, с. 200].

Всі вище перелічені функції можуть поєднуватись або витіснити одна одну.

Мотиви появи творів, написаних говірками народної мови, варіюються. Насамперед в стилістичному плані вживання діалектизмів обумовлюється відтворенням географічних, етнографічних та суспільно-політичних реалій, особливостей усного мовлення героїв твору, введенням нелітературного слова, що сприяє словесно-художньому зображенню [9].

Б. В. Кобилянський приділяє спеціальну увагу випадкам появи творів писаних діалектною різновидністю загальнонаціональної мови при капіталізмі. Туди лінгвіст відніс умови пов'язані з:

- 1) соціально-економічним та національним гнобленням національних меншин, що не мали обов'язкового навчання рідною літературною мовою, від панівної верхівки;
- 2) рішучою відповіддю окремих культурних діячів на зневажливість до носіїв місцевих діалектів від панівної верхівки. Як результат – виникнення творів з діалектними одиницями, що засуджували антинародні дії влади;
- 3) намаганням письменників показати, що проза та поезія написана говіркою придатні відноситись до художньої літератури [15, с. 39].

Італійський лінгвіст Л. Бонаффіні зазначав, що в 1970-х роках звернення італійських поетів до діалектної мови означало реакцію на відчужувальні політичні, екзистенційні та психологічні наслідки післявоєнного індустріального суспільства. Роль діалекту в літературі сприяла «реабілітації етнічної історії та пам'яті ... відновленню власного коріння та рідних міст» (переклад – наш). Також говірки в поезії протиставлялись «плоскій літературній мові реклами та телебачення» і надавали більшої індивідуалізації творчості письменників. Окрім цього соціально-культурно-політичного чиннику був психологічний мотив – відтворення архаїчної, священної, забутої італійської мови [37, с. 1] .

Виходячи з цього додамо, що діалекти можна використовувати як інструмент для соціальних коментарів або сатири. Автори можуть використовувати діалекти для зображення соціальних ієрархій, стереотипів або упереджень, пов'язаних із певними мовними спільнотами. За допомогою

діалектних репрезентацій вони можуть висвітлювати суспільні проблеми, кидати виклик нормам або критикувати динаміку влади.

Звернемо увагу на те, що слід розрізняти так звані «цитатне» введення діалектизму, яке стилістично вмотивоване та легко визначається реципієнтом як мова героїв, і використання діалекту як стилістично виразного лексичного засобу нарівні з лексикою літературної мови [1, с. 28].

Наприкінці відзначимо, що діалектизми можуть надати літературному твору відчуття автентичності та реалізму, відзначати й зберігати мовне й культурне розмаїття різних регіонів і соціальних груп, репрезентувати та визнавати маргіналізовані або недостатньо представлені спільноти та їхні унікальні способи спілкування, передавати глибшу характеристику персонажів, допомогти читачам диференціювати героїв, кваліфікувати їх як вихідців з певної території, сприяти яскравості та насиченості обстановки, покращуючи загальне враження від читання.

Таким чином, з лінгвістичної точки зору діалект може проявлятися на лексичному, фонологічному, морфологічному та граматичному рівнях, функціонуючи переважно як розмовний, експресивно-виражальний та етнографічний елемент. Такий стилістичний засіб виразності має прагматичну направленість, що впливає на та корегує свідомість та поведінку читача, змушуючи його осмислити мотиви включення діалектизмів у текст.

2.2 Труднощі перекладу діалектизмів різних рівнів у художньому тексті

Переклад може виступати результатом конкретного процесу, тобто бути самим перекладеним текстом [3, с. 103]. Одночасно переклад можна розглядати як багатоцільовий процес, у якому перекладач починає з аналізу оригінального тексту (далі – ОТ), намагаючись упорядкувати його у завершену смислову єдність з відповідними формами цільової мови (мова перекладу, далі – ЦМ/МП), утворивши еквівалентний цільовий текст (далі – ЦТ) [3, с. 33].

Процес перекладу художнього тексту зі застосуванням діалекту – це унікальний виклик для перекладача, адже на відміну від комерційних, наукових, юридичних, економічних тощо текстів, які потребують використання

літературної мови чи соціолекту, з художнім твором ситуація неоднозначна, оскільки ефект говору, який відчувають читачі ОТ, повинен бути ідентичним для реципієнта ЦТ.

Літературний твір, сповнений етнокультурною інформацією, може поставити перекладача перед складним вибором: чи потрібно і як саме відтворити національний колорит, загальний мовний портрет героїв, ідіоматичні вирази, гру слів тощо, не створивши непорозумінь для реципієнта ЦТ та витримавши насиченість прихованої конотації маркованої лексики, в яких саме моментах вдатися до перекладацьких трансформацій доместикації (одомашнення) та форенізації (очуження) при перенесенні усього масиву культурної та соціальної інформації. Крім цього, перед перекладачем можуть постати перекладацькі труднощі діалектизмів за рівневим критерієм: фонетичним/фонографічним, морфологічним, лексичним, лексико-семантичним, синтаксичним.

Зрозуміло, що за будь-якого результату переклад діалекту неминуче пов'язаний з прагматичними, стилістичними та смисловими втратами. Систематичне відтворення говору засобами МП – еквівалентний переклад, засоби компенсації, просторіччя, доместикація і подібне, в кращому разі призведе до зниження функціональності мови, конотативного забарвлення слів, а в гіршому – до зміщення прагматичної мети тексту або спотворення його смислової структури.

Отже, загалом ця проблема вже протягом десятиліть є досить суперечливою в теоретичному перекладознавстві, адже згідно теорії перекладач має продемонструвати свою професійну та творчу майстерність, не наповнивши ЦТ мовними покручами.

2.3 Стратегії перекладу діалектних одиниць

Пошуком стилістичних, смислових та емоційних відповідників діалектизмам МО займалось багато як вітчизняних, так і іноземних теоретиків перекладу та перекладачів. Одні перекладознавці наголошують на необхідності

точного відтворення діалектизмів у перекладі, в свою чергу інші пропонують комплекси стратегій та прийомів для вирішення цього питання.

Професор О. Ребрій цитував поняття стратегії О. Д. Швейцера у психолінгвістичному сенсі: «Переклад як процес прийняття рішень складається з двох головних етапів: (1) з вироблення стратегії перекладу (в термінах психолінгвістики її можна назвати програмою перекладацьких дій) та (2) з визначення конкретного мовного втілення цієї стратегії (сюди належать різноманітні конкретні прийоми – “перекладацькі трансформації”, що утворюють технологію перекладу)» [23, с. 79].

Продемонструємо найбільш помітні приклади стратегій в цьому підрозділі.

Вищезгаданий професор О. Ребрій покладається на припущення К. І. Чуковського, що відтворення фонографічної стилізації, (у тому числі фонетичних діалектизмів), (примітка наша. – Ш. І.) лексичною/лексикограматичною компенсацією породжує «явище, влучно охарактеризоване К. І. Чуковським як “пригладжений переклад”», що полягає в «закономірному зниженні контрастності мовленнєвих характеристик та обумовлює значні стилістичні й прагматичні втрати при перекладі» [23, с. 149]. Як альтернативу професор пропонує «стратегію, скеровану на відтворення фонографічних засобів мовленнєвої стилізації в мові оригіналу паралельними засобами мови перекладу». Разом із тим, можна припустити, що перекладач здатен креативно вирішити проблему перекладу відхилення від стандартного мовлення, до прикладу, шляхом функціонального аналогу або винайдення «штучної» мови в мові, якщо розглянути специфіку відтворення аномального мовлення як функціонально-нормативну та психолінгвістичну, а не мовно-нормативну [23, с. 150]. Також, професор розбирає приклад введення суржику у відтворенні фонографічної стилізації твору: «Іншим важливим висновком є те, що своєрідним «джерелом натхнення» для перекладачів при відтворенні різнорівневих елементів етносоціолектів може бути таке суперечливе явище українського філологічного сьогодення, як суржик..» [23, с. 157].

На наше переконання, припущення О. Ребрія про те, що креативний підхід «розв'язує руки» перекладачеві не зовсім вдале і потребує додаткових уточнень. Одними з таких можуть стати поправки про способи перекладу залежно від призначення, яку зображує діалектна одиниця в творі. Приміром, якщо діалектне мовлення використане для передачі сатири – можливо звернутись до інвективної лексики, гри слів чи того самого суржику. Принагідно беремось стверджувати, що використання «штучного поєднання двох мов» у формі суржику може створити хибне враження про походження та статус персонажа, видозмінити географію та підмінити історичний контекст твору, знівельювавши колорит в ОТ. Варто зазначити, що на відміну від діалекту, суржик викликає у читача враження неосвіченості персонажа або його спроби розмовляти (не)рідною мовою, яких може не бути в оригіналі.

Класикиня українського перекладознавства Р. П. Зорівчак у своїй *magnum opus* «Реалія і переклад» не схвалює перекладу тексту написаного діалектом літературною мовою, аргументуючи, що у такий спосіб вся естетичність та яскравість зображення нівельюється. Задля збереження рівності колориту Р. П. Зорівчак пропонує відтворювати діалект ОТ найвідповіднішою говіркою ЦМ [13, с. 144]. На додачу перекладознавиця припускає можливість вдатися до відхилення від норм літературної мови, якщо цей метод не порушує мовної тканини твору, а отже є художньо виправданим [12, с. 48].

Перекладознавець Г. Кочур зупиняється на обов'язковому відтворенні діалектизмів: «...двох поглядів бути не може: коли вони є в оригіналі, то чому їх не повинно бути в перекладі?» [3, с. 73].

Водночас сучасна перекладачка зі шведської Б. Дж. Епштейн зупиняється на потребі перекладу діалектизмів у зв'язку з тим, що «уникати діалекту не варто, бо зрештою, автор вирішив використовувати його в ОТ недаремно» (переклад наш – Ш. І.), і пропонує наступні методи. Географічний метод зводиться до вибору подібного регіону цільової аудиторії та його говірки, соціально-економічний – до пошуку еквівалентної верстви населення, необов'язково географічно пов'язаного з регіоном цільової аудиторії, або застосувати вільний

переклад. Не викликає жодних сумнівів, що останній метод створює додаткові нюанси, тому в інтересах збереження сюжету та походження літературних героїв, на наш погляд, варто утримуватися від нього. З іншого боку, Б. Дж. Епштейн розглядає додаткову заувагу, що для деяких мов єдиним правильним рішенням може бути нейтралізація діалекту, тобто переклад стандартною мовою [56].

До когорти лінгвістів, що виступають за формулу перекладу Діалект-Діалект, належить і Дж. Кетфорд. Перекладознавець дотримується погляду, що, тексти діалекту МО можна перекладати географічно еквівалентним діалектом МП, при цьому наголошуючи на можливості відтворити графологічні особливості на лексичному рівні. На випадок відсутності такого говору, можливо обрати конкретну говірку, штучно створити «літературний діалект» або вдатись до крайнощів і віднайти інший спосіб [33, с. 87].

Болгарські науковці С. Влахов та С. Флорін підтримують аксіому, що діалектизми заборонено передавати діалектизмами, бо існує загроза перекроїти географічне полотно ОТ та перетворити його персонажів в людей, які належать до іншої групи населення. З одного боку, С. Влахов та С. Флорін базуються на припущенні радянського перекладознавця А. В. Федорова, який за альтернативу відтворення територіальних та соціальних діалектизмів висуває просторіччя, але застерігають про «обережне та економне» використання. З іншого, вони продовжують відзначати, що коли автор художнього твору витлумачує у авторській мові діалектні репліки персонажів, то «сказаного автором достатньо, і найкраще використати при перекладі у репліці літературну мову, не шукаючи аналогів» (переклад наш – Ш. І.) [4, с. 254].

Англійський перекладознавець П. Ньюмарк розкриває суперечності щодо відтворення діалектизмів так: на його думку, використання літературної мови в ЦТ сприятиме уникненню плутанини та зробить переклад загальнодоступнішим для аудиторії, не знайомої з діалектом. Відображення Діалект-Діалект доцільне в роботі з соціальним діалектом та за умови, коли перекладач дотичний або є носієм еквівалентного говору, приміром професійної мови шахтарів. Поряд з тим, він констатує, що із занепадом вжитку діалектизмів та поступовим переходом

всіх верств населення до літературної мови, перекладу територіальних говірок загрожує неактуальність й рекомендує розвивати дослідження та вміння неологізації фразових дієслів та іменників [39, с. 195].

Перекладач з португальської К. Ландерс висуває гіпотезу, що говори не слід відтворювати за принципом Діалект-Діалект, адже реципієнт несвідомо може пов'язувати відтворену таким способом модель мовлення з хибним регіоном чи хронологічним періодом. Незалежно від того, як добре читаються діалектні одиниці в ЦТ, ці елементи в будь-якому разі не будуть відповідати МО. Перекладач може удатись до передачі змісту способом описового перекладу в авторській мові – наприклад, до правдоподібного опису неспецифічного сільського мовлення. Крім того, К. Ландерс називає штучно вигаданий діалект згубним, ілюструючи ситуацію з евфемізмом «fug» у романі «Голі й мертві» Н. Мейлера. «Діалект нерозривно вкорінений у просторі та часі...Хоч би неохоче, але перекладач має визнати, що діалект на рівні еквівалентного перекладу є неперекладним» (переклад наш. – Ш. І.) [34, с. 117].

О Сумін пише про те, що в корейському перекладацькому дискурсі зазвичай виділяють наступні стратегії: переклад на стандартну (літературну) мову цільової аудиторії, переклад на територіальний діалект МП, створення нового неграматичного діалекту, відтворення за допомогою сленгу та жаргону, безпосереднє посилення на згадування наявності діалекту в ОТ, наприклад у авторській мові [46, с. 45].

Здебільшого схожу класифікацію подіє і Кім Сунмі. За її даними, існує чотири стратегії. Перша – переклад діалектом цільової мови: працювати з яким варто обережно аби не спричинити непередбачуваних політичних, культурних чи соціальних ефектів. Друга – розробити штучний діалект з новою граматиною та синтаксисом. Третя – передача розмовною мовою чи соціолектом з використанням легкої лексики, коротких речень, заїкань, незграбного мовлення, додаткових вигуків тощо. Четверта – переклад літературною мовою, що не надає ЦТ оригінальності, але легко вирішує проблему відтворення діалектних одиниць [44].

Незвичайною видається стратегія перекладу чжечжудоського діалекту в повістях «해룡 이야기» (Казка про морського дракона) й «목마른 신들» (Невгомонні духи), обрана Тумс Анною Чої в своїй розвідці [52]. Філологиня, намагаючись зберегти виразність та колорит регіону, використовує стратегію екзотизації – транслітерування діалектних слів-реалій, водночас виділяючи їх курсивом в ЦТ. Також, вона вдається до компенсації, а саме додавання літературного перекладу в дужках поряд зі словом та авторських коментарів. Тумс Анна Чої дотримується думки, що нейтралізація – не є рішенням, бо це тотожно повному ігноруванню значення діалекту в художньому творі.

Проте, на нашу думку, найбільший внесок у дослідження перекладу діалекту зробив польський лінгвіст Л. Березовський [32]. У його теоретичному дослідженні «Діалект в перекладі» на прикладах перекладу з англійської на польську мову було проаналізовано – що саме є здійсненням серед попередніх підходів до проблеми перекладності діалектизмів. Шляхом розподілу діалектних маркерів Л. Березовський виділяє ланку стратегій з десять пунктів.

1. Нейтралізація – повне опущення діалекту при інтра- або інтерлінгвальному перекладі МО, що дозволяє уберегти цілісність тексту від спотворень [32, с. 49-52].

2. Лексикалізація – інтерлінгвальний переклад, що супроводжується лексичними переформатуваннями, до яких входять такі умовні субстратегії, як введення сільської та розмовної лексики, зменшувальних форм (демінітивів) та штучно створених слів [32, с. 52-59].

3. Частковий переклад [32, с. 59-61].

4. Транслітерування передбачає неповні внутрішньомовні та міжмовні переклади тексту МО. З перекладу виключаються іншомовні лексичні елементи, які додатково транслітеруються графологічною формою [32, с. 61-62].

5. Мовний дефект. Ця стратегія має на меті передачу фонологічних дефектів, зумовлених соціально-регіональною стратифікацією, зіткненням двох мов, фізичним та емоційним станом і віковою несформованістю мовлення [32, с. 62-66].

6. Релятивізація – повний інтерлінгвальний переклад, що може включати переформатування за винятком термінів, що вказують на соціальну ієрархію, тобто звертання та почесні слова [32, с. 66-71].

7. Піджинізація, тобто повний інтерлінгвальний переклад на піджин (спрощений засіб спілкування, який часто створюється в ситуаціях, коли між групами людей немає спільної мови). Вдаючись до цієї стратегії, практики спираються на мовлення людей, які в тексті виступають частиною групи немісцевих чи потенційно екзотичних за походженням, культурою чи способом життя [32, с. 71-75].

8. Штучний різновид мови полягає в тому, аби створити гіпотетичний діалект і відтворити його у ЦТ [32, с. 75-76].

9. Колоквіалізація, тобто повний інтерлінгвальний переклад розмовним варіантом МП [32, с. 77-81].

10. Рустикалізація – повне відтворення діалекту МО місцевою говіркою МП в ЦТ [32, с. 81-88].

Л. Березовський оцінює, що стратегія нейтралізації є найпоширенішою серед практиків, а в поезії – найбільш вживаною, в той час коли в драмі переважали мовний дефект та рустикалізація; способи піджинізації та штучного різновиду – маловикористовувані, оскільки активізація асоціацій, створених за допомогою цих стратегій, може докорінно змінити значення ОТ в перекладі [32, с. 90].

Наостанок звернемо увагу на запропонованих британською дослідницею М. Пертегелою п'яти стратегіях. Компіляція діалектів має за мету використання кількох говірок цільової мови для передачі діалекту. Переклад паралельним діалектом передбачає відтворення говору ОТ говором МП, що виконує аналогічну функцію в лінгвістичній системі цільової мови, зі збереженням власних імен та інших місцево-культурно маркованих елементів. За допомогою локалізації діалекту відбувається повне перенесення у дійсність цільової мови: відбувається повна доместикація. Переклад псеводіалектом передбачає створення вигаданої з нестандартним вокабуляром та граматиною говірки, не

змінюючи власних імен. Стандартизація діалекту – заміна діалектизмів стандартними елементами та втрата конотацій вихідної культури [5, с. 191-193].

Як ми спробували показати, в теоретичному перекладознавстві співіснують безліч гіпотез та стратегій щодо вдалого відтворення діалектних одиниць, деякі з них підкріплюються практикою. Ми переконані, що кожна перелічена стратегія має право на використання при перекладі. Однак, спершу необхідно дослідити й врахувати культурний, соціальний та політичний контекст як діалекту МО так і діалекту МП, а вже потім віднайти оптимальний варіант для його відображення в ЦТ.

2.3.1 Перекладацькі трансформації як частина стратегії перекладу діалектних одиниць

Перекладацькі трансформації – прийоми логічного мислення, які дозволяють адекватно розкрити зміст ОТ, в тому числі при застосуванні стратегій для перекладу діалектизмів, та компенсувати втрачене при процесі перекладу. Станом на сьогоднішній день існує безліч класифікацій трансформацій, що подібні одна на одну. Розмежувати їх можна на формальні лексичні, лексико-семантичні, лексико-граматичні, граматичні, стилістичні [10, с. 58].

До формальних лексичних належать зміни фонем/графем МО на більш близькі до них за артикуляцією й акустичними властивостями фонем чи графем МП. Серед них: транскрибування (передача звукової форми), транслітерування (передача по літерах), змішане транскодування (більша частина переданого слова відбиває звучання), адаптивне транскодування (адаптація форми слова до фонетичної або граматичної структури), калькування (утворення слова чи сполучення слів буквальною перекладом).

До лексико-семантичних трансформацій належать: конкретизація (заміна слова ширшої семантики словом вузької семантики), генералізація (заміна слова вузької семантики словом ширшої семантики), диференціація (підбір ширшого чи вузького значення слова) та модуляція значення (підбір лексеми за смисловим значенням згідно з контекстом).

До лексично-граматичних трансформацій належать: описовий переклад (пояснення змісту за допомогою більшої кількості компонентів), антонімічний переклад (заміна лексичної одиниці МО на протилежну за значенням лексичну одиницю в МП), додавання та вилучення слів, перестановка компонентів, цілісне переосмислення (повна заміна висловлювання ОТ).

До граматичних трансформацій належать: заміна частин мови, перестановка членів речення, членування й об'єднання речень.

До стилістичних трансформацій належать: нейтралізація, експресивація (заміна нейтральної лексичної одиниці на її емоційно-експресивний відповідник у МП), модернізація, архаїзація (переклад загальноживаної лексики архаїзмом).

Розглянуті перекладацькі трансформації, як правило, здійснюються одночасно, тобто поєднуються одна з одною.

Сутність вищевикладеного зводиться до того, що не викликає жодних сумнівів, що перекладач повинен бути помірним у використанні креативного підходу та його основним завданням є знайти вдалий баланс використання усіх перекладацьких трансформацій, що є необхідними під час його роботи.

Висновки до розділу 2.

Отже, діалектне слово в художній літературі постає не тільки важливим чинником художнього текстотворення, але і перекладацькою проблемою, яка вимагає ґрунтовного розгляду під різним кутом.

У цьому розділі було охарактеризовано причини вкраплення діалектизмів у літературному творі. Спектр цих причин широкий: від передання місцевого колориту, маркування мовлення персонажів окремими фонетичними, граматичними й лексичними діалектними рисами до соціально-політичного способу вираження митця.

Було перелічено види діалектних одиниць та функції їхнього забезпечення у белетристиці. Як стилістичний засіб виразності діалектизм має прагматичну направленість на читача.

Розглянуто класифікації стратегій, запропонованих вітчизняними та закордонними, в тому числі корейськими, лінгвістами. Пояснено чим використання кожної з них обумовлюється. Найчастіше рекомендовані стратегії – нейтралізації/стандартизації та переклад еквівалентним діалектом. Ми вважаємо, такий вибір ґрунтується також на питанні доцільності збереженні точного колориту. Найбільша заслуга у систематизуванні стратегій належить Л. Березовському, який виявив та обґрунтував десять пунктів, на які ми будемо опиратись протягом наступної частини дослідження.

Наведено розгалужену класифікацію перекладацьких трансформацій, що допомагають втілити стратегію.

Тож, розбираючи проблему перекладу діалектизмів різних рівнів засобами МП, ми бачимо, що варто принагідно згадувати і про знаходження семантико-стилістичних відповідників, а не про точний переклад. При цьому потрібно не допускати викривлення деяких значень, що можуть привести до руйнування культурно-соціальної ідентичності літературного полотна.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДІАЛЕКТИЗМІВ У КОРЕЙСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Хван Соґьон є одним із сучасних майстрів корейської літератури, чия творчість пов'язана з бурхливою історією його розділеної країни. Першочерговою місією письменника є подолання забобонів, пов'язаних із ворожим сприйняттям Півночі. Написання роману «Парідегі» стало засобом досягнення цієї мети: Хван Соґьон дуже точно відтворює північнокорейську дійсність 1990-х років – гірські села, ферми, смерть вождя, масовий голод, аномальні зливи, лісові пожежі, незаконний перетин кордонів, переслідування та покарання з боку органів влади.

Головна героїня – сьома дочка в сім'ї на ймення Парі, якій по жіночій лінії передались шаманські здібності бачити та розмовляти з мертвими. На її життя випало багато труднощів: ув'язнення, переслідування та смерть членів її сім'ї, самотнє блукання по сільській місцевості, зрада, а чергові нещастя змінюють її життя повністю.

Наведемо деякі додаткові судження стосовно обраного роману «Парідегі». За мовною організацією роман можна умовно поділити на дві частини – події, що тривають до викрадення головної героїні Парі з метою примусової праці до Британії для виплати боргу її знайомого, та безпосередньо її виживання у Лондоні в незнайомому середовищі. Такий умовний поділ дає змогу прослідкувати за мовою персонажів: на прикладі Парі бачимо, як Хван Соґьон передає повсякденне мовлення корейців діалектними формами провінції Хамґьон допоки сюжет розгортається в межах батьківщини дівчини та серед близьких людей; далі ж бачимо логічну заміну на літературну мову – у такий спосіб романіст показує, що пристосування та співжиття з жителями у новій країні вимагає спілкування іноземною мовою. У книзі також є інтенціональні посилення на традиційні ліричні пісні та алюзії на фольклорну легенду про принцесу Парі.

Перед тим як починати розгляд перекладу твору, важливо узгодити кілька питань. Спершу: чи письменник уживає діалектну різновидність

загальнонародної мови тільки у мові персонажів, чи крім цього послуговується використанням діалектизмів у авторській мові. Потім визначити стратегії та техніки, використані перекладачами в українському та англійському перекладах, порівняти їх та оцінити в короткому описі доцільності використання. Якщо є зауваження чи необхідність – надати власний варіант перекладу.

3.1 Відтворення діалектизмів різних рівнів на прикладі українського та англійського перекладів

Ознайомлюючись з текстом оригіналу, ми побачили, що діалектичні одиниці вживались для передачі мовлення героїв, серед них фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні. Через діалектні особливості дійових осіб, з одного боку, та частково через компенсацію поясненнями у непрямій мові від першої особи, з іншого, письменник передає місцевий колорит, соціальну приналежність персонажів, характер, рівень їхньої культури та міжособові стосунки між родиною, приятелями, роботодавцем та підлеглим, державним службовцем та підданим.

У свою чергу, не важко не помітити, що перекладачі однаково вдалися до стратегії нейтралізації - відтворення живого мовлення літературною мовою з увиразненням емоційно-експресивною лексикою. Тобто, можемо стверджувати про правомірне, але менш вживане застосування стратегії лексикалізації, конкретно розмовної та демінутивної субстратегій.

Розглянемо кілька уривків мовлення основних персонажів. Приклади були взяті з розділів 1-6 в трьох варіантах, де ОТ – оригінальний твір, ЦТ 1 – переклад А. Рижкова, а ЦТ 2 – Сори Кім-Рассел, та зробимо порівняння.

1. Мати народила Парі, чергову сьому доньку, що розгнівало батька, тому вона вжила «заходів». Між породіллею та бабусею зародився конфлікт.

ОТ: 거 핏덩이는 어디로 갔네?

몰라요, 저 혼자 게나갔나.

아니 이런 베락 맞아 죽을 간나, 앨 내다버렸구나! [53].

핏덩이 /пхиттени/ – новонароджена дитина (핏덩이), 벼락 /перак/ – блискавка, грім (벼락).

ЦТ 1: - *A de дитя?*

- *Не знаю, - байдуже промовила та, - напевно, заповзло кудись.*
- *Та щоб тебе грім побив! Викинула!* [30; с. 12].

ЦТ 2: “*What happened to the baby?*”

“*Don't know. Must've crawled away on its own.*”

“*Why, you threw it out! You'll be struck dead by lightning for this, you stupid girl!*” [35].

Перекладачі компенсували фонетичний діалектизм 핏덩이 зменшено-пестливим «дитя, baby» (трансформація експресивації), лайливу конструкцію 벼락 맞아 죽다 в укр. варіанті – еквівалентним фразеологізмом (щоб (когось) грім побив), в англ. – калькуванням (be struck dead by lightning), додали слова в укр. варіанті – авторську мову (байдуже промовила та), в англ. – згрубіле звертання (you stupid girl).

Подекуди в перекладених прикладах далі теж буде подаватися поза текстове вставлення авторської мови, але здебільшого це буде перестановка компонентів.

2. Бабуся молиться за сім'ю.

OT: 천지신명님, 그저 이 집안에 액이 없게 하시고, 아기를 별탈없이 찾게 하여주시고, 속상한 에미 맘 돌리게 해주시고, 애비의 분노 가라앉히시고, 그저 모두덜 무사하게 지켜 줍소서 [53].

ЦТ 1: - *О, духи неба і землі! Не дайте нещастю оселитися в цьому домі! Допоможіть нам знайти дитину здоровою! Дайте нещасній матері дитяти сил прийти до тями! А батькові – вгамувати свій гнів!* [30; с. 12].

ЦТ 2: “*Gods on Earth, gods in Heaven, I pray to you, lift the bad fortune from this home, bring that baby back in one piece, turn the poor mother's heart, calm the father's anger and keep us all safe.*” [35].

에미 /emi/ – матір (어머니), 애비 /ebi/ – батько (아버지).

А. Рижков вдається до однієї з лексико-граматичних трансформацій, яка полягає у вилученні частини речення («그저 모두덜 무사하게 지켜 줘소서»), що не вплинуло на цілісність сцени.

3. Минуло сто днів після народження сьомої дочки, але їй ще не дали ім'я.

OT: 거 참 망냉이가 아직 이름두 없시니 어찌겠음메?

글쎄 쌍둥이두 여섯채까진 이름이 있대지만…… 넘치는 걸 낸들 문자속이 모잘르니 어찌겠소.

자넨 대학공부꺼지 하구 중국말 로씨야말 다 한다문서 딸아이 이름 하날 못 지어? [53].

ЦТ 1: - Як же бути? Адже у найменшій досі немає імені.

- А й справді, в усіх шістьох є імена... Хай йому грець, ієрогліфів на всіх не набереши.

- Ти ж в університеті вчився, знаєш китайську, й російську, а не можеш вигадати імені для доньки? – дорікнула йому бабуся. [30; с. 13].

ЦТ 2: “I mean, really! Why doesn't that baby have a name yet?”

“Well,” he said, “I know there are enough girl names for twins, all the way up to sextuplets ... but what am I supposed to do after that? I only know so many characters.” [35].

“You mean to say you went to college and can speak Chinese and Russian, but you can't come up with a name for your baby girl?”

망냉이 /маннені/ – найменший у сім'ї (막내).

У даному випадку ми можемо спостерігати як в обох перекладах скористались лексико-семантичної трансформацією, а саме модуляцією значення (-니 어찌겠소 → Хай йому грець / but what am I supposed to do after that?).

Водночас укр. варіант – експресивний, а англ. – нейтральний.

4. Батько перебиває свою матір.

OT: 허허, 꾸미지 맙세. 기건 쏘련 영화 얘기하구 같다 말입니다.

머가 같네?

지하구 오마니하구 시내 나가서리 본 영화요. 인민반에서 단체로 구경 가지 않았음등. 기결 아부지 얘기로 혼동하시는 거외다[53].

ЦГ 1: - Ой, мамо, не прикрашайте. Це все скидається на сюжет з одного закордонного фільму.

- Та невже?

- Пам'ятаєте, ми цілою групою, із сусідами, ходили в міський кінотеатр? Мені здається, ви плутаєте кінофільм з історією про батька [30; с. 15].

ЦГ 2: “Enough already! Stop it with your stories. That’s all straight out of a Soviet film”

“What film?”

“That film we saw in town. Don’t you remember? The neighbourhood unit went to see it as a group. You’re mixing it up with Father’s story.” [35].

쏘련 /ссорьон/ – радянський (소련), 오마니 /омани/ – мама (어머니), 아부지 /абучжі/ – батько (아부지).

A. Рижков звернувся до генералізації при згадуванні фільму, замінивши «радянський» на «закордонний». На нашу думку, ця трансформація може бути вдалою, адже по контексту визначаємо, що батько згадує 1960-70-ті роки, коли КНДР намагалась відсторонитись від комуністичного табору та налагодити зовнішні зв'язки з іншими країнами. З іншого боку, це нівелює сильний вплив всього комуністичного, яке притаманне цьому регіону. Перекладач також виявляє морфологічні діалектичні одиниці через призму категорії ввічливості (пом'якшення звертання до матері через другу особу множини), що притаманно корейській культурі, чого не відчувається у перекладі С. Кім-Рассел.

5. Суперечка чоловіка з дружиною про шаманські здібності в його родині.

OT: 아니 머 그덕으 고조할마니 짝부텨 함흥서 무당질했다니까디.

저 간나 말하는 거 좀 보라, 큰일나겠음메! 어디 가서리 허튼소리 하지 맙세.

고조 증조 할마니까지 해방 전에는 큰무당이였다구 시집으 동네 사람들이 다 아는데 멀……

잇쌩..... 닥치라, 우리 빈농 출신이니까디 기본성분이라 말이야 [53].

ЦТ 1: - А чи не в вашій родині ще прапрабаба займалась шаманством у Хамхині?

- Тримай свого язика за зубами! Інакше й справді біду накликаеш. Дивись мені, навіть не думай нікому розказувати про це.

- Та в околицях і так це знають! Усім відомо, що в мого чоловіка пращури по жіночій лінії ще в четвертому коліні були справжніми шаманками. Що тут приховувати?

- Стули пельку! Ми – з простих селян, основної верстви нашого суспільства! [30; с. 18].

ЦТ 2: “Well, she said your great-great-grandmother was a shaman in Hamheung.”

“Watch your mouth! Don’t you know what kind of trouble we could get in if you start spreading that nonsense around?”

“But when I married you, everyone in your village knew that your great-grandmother and your great-great-grandmother were powerful shamans before Liberation ...”

“Damn it, woman! Keep it down! We’re descended from poor farmers. That means we’re part of the core class.” [35].

У перекладах цього діалогу фіксуємо застосування лексико-семантичної та стилістичної трансформацій за допомогою вжитку емоційно-експресивної лексики. В укр. варіанті знайдено еквіваленти до діалектичного словосполучення «고조 증조 할마니» заміною диференційованим відповідником «пращури по жіночій лінії ще в четвертому коліні», що, як ми вважаємо, лексикалізувало діалектичні одиниці та залишило колоритне забарвлення.

6. Начальник дає відпустку батьку у зв’язку з одруженням.

OT: 여러 말 할 거 없이, 이길루 통행증 끌어개지구 오마니 모시구 집에 댕게오라. 장개는 들었다니까니 첫날밤은 집에 가서 치러야디 [53].

ЦТ 1: - Ну, що тут скажеш? Бери відпустку та їдь додому. Першу шлюбну ніч, у кожному разі, слід провести вдома, якщо вже одружився [30; с. 19].

ЦТ 2: “We don’t need to discuss this any further, I’ll issue you a pass so you can escort your mother home. You’re married now. Time to go home and consummate it” [35].

댕게오다 /тенгеода/ – з'їздити, поїхати (다녀오다), 장개들다 /чжангеода/ – одружитись (про чоловіка (장가가다)).

Український перекладач вдається до передачі діалектної мови за допомогою вкраплення вигуку «Ну», опущення в реченні маркованої ввічливої лексики (오마니 모시구) та згадки про свої дії (이길루 통행증 끊어개지구), аби виразніше відтворити особливості мовлення керівника, людини вищої за статусом. Одночасно в англійському варіанті втілено граматичну трансформацію – розділення складного речення на дві прості частини.

7. Сім'я обговорює смерть знайомої дитини.

OT: 인민반장네 손주가 죽어서리 부춧돈이나 줌 내야 되겠수다.

머야, 어케 죽어서? [53].

ЦТ 1: - У старости сусіднього району померла онучка. Нам теж слід було б допомогти йому грошима.

- Кажеш, онучка? [30; с. 24].

ЦТ 2: “We need to give some condolence money to the head of the neighbourhood unit. Her family just lost their grandson.”

“What? How did he die?” [35].

부춧돈 /пучжоттон/ - грошова допомога (тут: на поховання) (부조금, а саме (조의금)), 어케 /окхе/ – як, яким чином (어떻게).

Маємо приклад, в якому перекладачі виконали різні підходи у відтворенні репліки «머야, 어케 죽어서?»: А. Рижков використав трансформацію цілісного переосмислення фрази, яка передбачає вираження сенсу сказаного МО засобами МП, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками окремих слів, та у результаті отримав нове речення «Кажеш, онучка?»; натомість С. Кім-Рассел застосувала граматичну трансформацію розділення речення для досягнення бажаного ефекту. Діалектизм «부춧돈» у ЦТ 1 було відтворено трансформацією генералізації «грошима», коли в ЦТ 2 – конкретизацією (condolence money).

8. Собака Білка навела цуценят.

OT: 야야, 뗏마리가?

한나, 두울, 서이, 너이…… 어쩌문 참, 널굽이야요.

세상에 참 벨일두 많다. 고목에 꽃핀다니까디 할마이가 새끼를 널굽씩이나 낳아서 [53].

ЦТ 1: - *Скільки їх? – долинув голос бабусі.*

- *Одне, два, три, чотири...- лічив голос мами. – Семеро.*

- *Це ж треба!.. І на засохлому дереві розпускаються квіти! Наша старенька привела аж сімох цуценят! [30; с. 30].*

ЦТ 2: “*How many are there?*” *Grandmother asked.*

“*One ... two ... three ... What the —! Seven!*”

“*Will wonders never cease? They say flowers can bloom on an old tree, and sure enough this old granny’s had herself seven babies.*” [35].

널굽 /нільгуп/ – сім (일곱), 벨일 /періл’/ - особлива, нечаста справа (별일).

Привертає увагу той факт, що в ЦТ 1 ми фіксуємо повторне вживання простої, але ефективної трансформації – додавання авторської мови, внаслідок чого замість фонетичного відтворення отримуємо ефект присутності; але через рішення перекладача опустити частину речення одразу після введення слів автора втрачається можливість знайти еквівалент літературною чи розмовною мовою. Також, А. Рижков модулював значення 벨일 у реченні «세상에 참 벨일두 많다» на «Це ж треба!..», аналогічно в англ. варіанті – на «Will wonders never cease?».

9. З армії повертається брат матері.

OT: 이 집이 맞으문 내가 너이덜 삼춘이갔는데.

아이고오, 이거 누구라. 너 어케 왔니, 휴가 나와서?

누이, 나 제대했소. 형님은……

시자(지금) 올 때가 됐지비. 자 자, 어서 들오라 [53].

ЦТ 1: - *Якщо я потрапив за адресою, то я ваш дядько.*

- *Боже, це ти! Яким вітром тебе занесло? У тебе відпустка?*

- Сестричко, я демобілізувався. А чоловік твій де?
- Невдовзі прийде. Ну ж бо, прохось [30; с. 32].

ЦТ 2: “Assuming this is the right house, I might be your uncle.”

“Aigo, look who’s here! When did you get into town? Are you on leave?”

“I’m out of the army now. How’s my brother-in-law...?”

“He’ll be home soon. Come sit.” [35].

누이 /нуї/ - старша сестра для чолов. статі (누나), 시자 /шічжа/ - тепер (지금).

В українському тексті на лексико-фразеологічному рівні було компенсовано частину речення: «너 어케 왔니» → «Яким вітром тебе занесло?». Вперше на прикладі англійського перекладу фіксуємо формально лексичну трансформацію транскрибування фонетичного діалектизму 아이고오 → Aigo, але важко не помітити, що перекладачка опустила лексичну діалектичну одиницю 누이.

10. Партійний працівник, що допомагав родині з переїздом, питає у батька.

OT: 저 가이새끼는 술추렴하라구 주구 가지 머 하리 끝구 댕깁네까?

기씨 말이야. 딸아덜이 애지중지 키워오던 거라……

지금 산간에선 굶어 죽는 가호도 많습네다. 부위원장 동지 넙장을 생각하시라요.

아 기씨 알가서. 무산에 가보구 키우든지 남 주든지 [53].

ЦТ 1: - Віддали б цуценя комусь за пляшку. Нащо тягнути його за собою?

- Може, й твоя правда, - відповів батько, - проте дочки страшенно його люблять.

- Зараз у долині багато сімей помирають від голоду, товаришу заступнику, продовжував співрозмовник батька. – Подумайте тільки, як їм тяжко.

- Ось доберемось до Мусана, а там подивимось, залишати цуценя собі чи віддати комусь, - пролунала татова відповідь [30; с. 38].

ЦТ 2: “What’re you packing the dog for? You should give it to your neighbours. It’ll go good with some alcohol.”

“You’re right. But the kids have been raising it like it’s part of the family ...”

“There are a lot of starving families in the mountains. How is this going to reflect on you, Comrade Vice Chairman?”

“I understand what you’re saying. Once we get to Musan, we’ll decide whether to keep it or give it away.” [35].

가이새끼 /kaisekki/ – собача, цуценя (강아지), 낱장 /nipchjan/ – стан, положення (입장).

Використання граматичного розділення першого речення спостерігаємо і тут водночас у обох прикладах, при чому у англ. перекладі застосовано цілісне переосмислення частин речення (What’re you packing the dog for?; It’ll go good with some alcohol). Експресивація зменшено-пестливим словом у ЦТ 1 сприяє у відтворенні лексичного діалектизму 가이새끼 → цуценя.

11. До родини навідується друг-торговець Пак Сорьон, що працював у китайській компанії. Батько дає йому нове прізвисько.

OT: 자네 이름이…… 샤오룽이라. 찌꼬마한 용이라 그런 애기디. 내 보기엔 그 체격으루 용은 아니구 맹꽂이가 맞았는데.

아 무스거 말씀입네까 형님. 시절을 못 만나개지구 두만강 개천에서 왔다리갔다리 하지만 이전엔 몸집두 날씬하구 꼬챙이 같다구 영화배우 나갈 뻔했습네다.

오오, 이자 생각난다. 작은 용이니까디 미꾸리구나 거 [53].

ЦТ 1: - Кажеш, китайці звать тебе Сяолун? Тобто «Маленький Дракон»? А мені здається, що ти своєю комплекцією більше схожий на жабу. [3, 41 с.].

- Отакої, старший брате... - образився Сорьон. – Роки вже не ті, та я все мотаюсь туди-сюди через Туманган. Але ж раніше я був струнким, як очерет. І мало не став актором.

- О, придумав! – посміхнувся батько. – Ти не Маленький Дракон, тобі більше пасуватиме прізвисько В’юн [30; с. 41].

ЦТ 2: “You say your name is ... Xiaolong? That means ‘Little Dragon’, right? But you’re built more like a toad than a dragon ...”

“Ah, what’re you talking about, Elder Brother? Nowadays I spend all my time going back and forth across the Tumen, but in my younger days, I was stick-thin and so good-looking that I almost became a movie star!”

“Oh, now I know. Since your name means ‘little dragon’, that makes you a salamander!” [35].

쪼끄마하다 /ччжвеккимахада/ – малий (조그마하다, 작다). Проблему відтворення цього фонетичного діалектизму ономотопеїчного походження в тексті компенсовано заміною нейтральної лексичної одиниці на її зменшувальну форму слова: «Маленький Дракон/Little Dragon».

Для передачі фрази дядька В’юна з морфологічним діалектизмом «두만강 개천에서 왔다리갔다리» було застосовано наступні підходи: в ЦТ 1 зображено просторіччя «мотатись туди-сюди через Туманган», а в ЦТ 2 – навпаки, ідіоматичний вираз «going back and forth across the Tumen».

12. Дядько В’юн коментує голод, що шириться країною.

OT: 사람이 부루만 싸먹구 어찌 살겠음둥? 감재가 익어야지. 해마다 장맛비가 바계스로 붓 뜻이 하니 강냉이고 감재고 다 망쳐놓지요 [53].

ЦТ 1: - Та хіба можна людині вижити, харчуючись тільки салатом з городу? Картопля потрібна. Щороку тривалі дощі лють, як із відра, а від цього кукурудза з картоплею пропадають [30; с. 42].

ЦТ 2: “How are people supposed to live on lettuce? They should be growing potatoes. The problem is that the summer monsoons dump so much rain that all the crops — corn, potatoes, everything — gets washed away” [35].

부루 /пуру/ – салат (상추), 감재 /камчже/ – картопля (감자).

В обох текстах встановлюємо використання літературних еквівалентів лексичних діалектизмів.

13. До сім’ї навідується партпрацівники.

OP: 소환장 내레왔는데 보쇼.

이거이 무슨 뜻입네까?

집을 비워야겠다 이 말입네다. 새 사람덜이 온다니끼니. 아주마니 사무소루 날래 가보랴요 [53].

ЦТ 1: - Це відклична довідка.

- *Що це означає? – стривожено запитала мама, пробігши поглядом по аркушу.*

- *Це означає, що вам потрібно звільнити будинок, - суворо відповів працівник. – Сюди переїдуть жити інші люди. А зараз вам, громадяночко, слід піти з нами в установу [30; с. 57].*

ЦТ 2: “*You ’ve been issued a summons,*” he said.

“*What does this mean?*”

“*You must vacate. New tenants are arriving. Report to the district office right away.*” [35].

날래 /налле/ - швидко (빨리) – прислівник, що був опущений в українському перекладі.

На цей раз у ЦТ 1 вставлення авторської мови компенсує діалектичні форми закінчення речення, а пестлива форма «громадяночка» - лексичного «아주마니».

14. Бабуся знайшла зниклу старшу сестру Парі, Хьоні, яка залякла від холоду.

OT: 거 추운데 왜 나가 있단?

오줌 마레와서.....

오줌 누군 들오지 거기 있다 얼어 죽을 뻔했구나 [53].

ЦТ 1: - Ну, як же так вийшло?! Нащо ж ти пішла далеко, та ще в такий мороз?

- Захотілося до вітру... - тихо промовила Хьоні і знову стулила очі [30; с. 69].

ЦТ 2: “*What were you doing out there in the cold?*” Grandmother asked.

“*I had to pee ...*”

“*You should’ve come back right away. You almost froze to death!*” [35].

오줌 마레다 /очжум мареда/ - хотіти в туалет, задовольнити фізичні потреби (오줌이 마렵다).

А. Рижков застосовує одразу кілька трансформацій для відтворення діалектних одиниць – перестановка та об’єднання речень, та модуляції значення

висловлювання. Таким чином, «오 줌 마레와서…» у перекладі стає просторічним «Захотілося до вітру…».

15. Парі тільки поховала бабусю і звертається до покійної.

OT: 아버지 오시문 다른 데 양지쪽에 모세드리께요 [53].

ЦТ 1: - Коли повернеться тато, ми перенесемо тебе, бабусю, в інше, більш сонячне місце, - прошепотіла я, сидючи перед горбком [30; с. 77].

ЦТ 2: “When Father returns,” I told her, “we’ll give you a proper burial in a nice, sunny spot.” [35].

아버지 /абучжі/ - батько (아버지), 모세다 /моседа/ - 1) влаштувати щось на новому місці, 2) проводити поховальний обряд (모시다).

ЦТ 1 містить компенсацію діалектичних одиниць за рахунок додавання слів (бабусю, більш), використання розмовного слова (тато) та переозначення значення (перенесемо). ЦТ 2 експресивно забарвлює еквівалент діалектизму прикметником (proper).

16. Парі під час своїх блукань зустрічає голодну стару жінку.

OT: 머어? 게서 멀 하러 여기까지 찾아왔노. 강이나 각 건너구 말지. 우리 아들 메느리두 살 길 찾갔다구 나간 지 오래됐다 [53].

ЦТ 1: - Ого, куди тебе занесло. Невже через річку перебралася? Син мій з невісткою вже давно виїхали звідси в пошуках кращого життя [30; с. 83].

ЦТ 2: “Why’d you come here then? You should’ve crossed the river instead. My son and daughter-in-law left the country that way a long time ago. Said they were looking for work.” [35].

메누리 /менури/ - невістка (며누리).

Український перекладач знайшов спосіб відтворення лексичного діалектизму - у складному словосполученні застосувавши граматичну трансформацію перестановки членів речення.

Отже, при аналізі прослідковуємо яким чином перекладачі вдаються до компенсації діалектизмів на практиці. Серед 16 уривків було виявлено, що найбільш вживаним способом передачі лексичних та фонетичних діалектизмів є

еквівалентний переклад літературною мовою та варіативним відповідником у розмовній та зменшено-пестливій формі. На другому – переклад за допомогою різного виду трансформацій. Разом з тим, в поодиноких випадках діалектичні одиниці були опущені. При перекладі еквівалентом або варіантним відповідником передається лише денотативне значення, а важливе для діалектизмів сигніфікативне значення і рівень внутрішньомовного змісту виявляються втраченими. Тим не менш, такий переклад буде найбільш повноцінним і передаватиме всі рівні змісту, що полягають у оригінальному тексті. Щодо трансформацій, то вони також цілком повноцінно передають усі рівні змісту оригіналу, оскільки, по-перше, трансформаційний переклад досить вдало передає діалектичні одиниці, за умови, що також будуть використовуватись просторічні форми, які майже не вносять іншолокальних конотацій.

Проте, варто відзначити і те, що попри адекватність відтворення мови персонажів, передана автором особливість мовостилію втратилась в обох перекладах. На це відхилення більшою мірою вплинув спосіб перекладу за допомогою стилістично нейтральної лексики, меншою – емоційно-експресивною лексикою. Втім, таке відхилення мовостилію не всебічне, а охоплює лише відтворення мовлення персонажів у умовній першій частині роману. Потрібно врахувати і фактор складності точного перекладу корейських синтаксичних та граматичних конструкцій, які у діалектній формі зумовлюють додаткові труднощі під час процесу перекладу.

Можемо констатувати, що важливе місце в мовній організації роману «Парідегі» Хван Соґона займають діалектизми. Їхнє функціонально-стилістичне навантаження зумовлене особливістю композиції й теми твору – передати простонародність жителів протягом важких років у авторитарній країні. Також отримано свідчення про те, що діалектизми різних рівнів перекладаються.

3.2 Пропозиції щодо відтворення діалектного мовлення в українському перекладі

Як нами згадувалося у попередньому розділі, кожна стратегія має право на використання при перекладі, якщо попередньо детально обдумати та зіставити

всі сприятливі й несприятливі моменти. Переклади розглянутих уривків виконані за рахунок добору еквівалентів літературної мови подекуди з підживленнями народної розмовної мови. Позаяк у місцях, де літературні еквіваленти зводили ефект в сцені, на нашу думку, використовувались вдалі перекладацькі трансформації. Та навіть в цьому випадку відчувається потреба у поєднанні кількох стратегій, які не мають нашкодити адекватності перекладу. Для такого рішення є кілька підстав, які ми розглянемо і запропонуємо свій варіант щодо їх реалізації відтворення діалектних одиниць.

Беремо сміливість висунути пропозицію щодо змін в українському перекладі за допомогою використання стратегії мовного дефекту, запропонованої Л. Березовським. Ефект цієї стратегії полягає в тому, що, незважаючи на те, що мовлення персонажа помітно відрізняється від стандарту ЦМ, передбачається індивідуальний спосіб мовлення персонажа, а не ототожнення його з будь-якою існуючою групою – соціальною, територіальною тощо. Оскільки про приналежність того чи іншого персонажа до групи дізнаємось безпосередньо з авторської мови, ця стратегія дасть змогу вдало відтворити деякі репліки повному.

Серед наведених прикладів є уривок №15, з якого здогадуємось про ймовірну фізичну чи емоційну нестабільність героя, тож трансформуємо його на фонетичному рівні. Епізод зображує Хьоні, що постраждала від сильного холоду і ледь дихала. Враження знесиленості відтворюємо шляхом редукції звука в середині слова, заміни голосного на приголосний, редуплікації звука.

ОТ: 오 줌 마레와서.....

ЦТ 1: - Захотілося до вітру... - тихо промовила Хьоні і знову стулила очі.

→ - Зах'тілось д-до віт-ру... - пошепки проскреготала Хьоні і знову стулила очі.

З метою запобігання незрозумілості з боку читача, варто вдатись до лексико-семантичної трансформації модуляції значення. Таким чином ми підвищили рівень експресивності фонографічної стилізації порівняно з перекладом.

Принагідно звернемо увагу, що стратегія лексикалізації сприяє кращому відтворенню діалектичної одиниці, аніж нейтралізація, тому слід поширити розмовну та демінутивну субстратегії на інші слова. До прикладу, з уривку №4 діалектизм *쏘런* може звучати як «совецький» - лексема, що набула статусу розмовної в загальнонародній українській мові. Задля реалізації розмовного стилю та передачі запланованого значення можна застосовувати граматичні трансформації, особливо членування речень, та лексико-граматичні цілісного осмислення, вилучення слів та перестановки компонентів.

Наприкінці відзначимо, що вибір стратегії перекладу прямо залежить від кожного конкретного випадку та обумовлений специфікою та логікою оригіналу, ідіостилем автора та багатьма іншими екстралінгвальними факторами, як територіальна приналежність мовця, рівень освіти, соціальне положення, інтереси, позиція у соціальному суспільстві тощо.

Висновки до розділу 3.

Для відтворення діалектного мовлення у перекладі, незважаючи на розгалужені класифікації стратегій, все ж властиво обирати дві – нейтралізацію, тобто повного опущення діалекту при інтра- або інтерлінгвальному перекладі МО та використання літературної мови, або лексикалізації, мета якої полягає у введенні сільської, розмовної лексики, зменшувальних форм або штучно створених слів. Згадані стратегії були запропоновані польським лінгвістом Л. Березовським, на класифікацію якого ми спираємося.

Погоджуємось із рішенням щодо виключення варіанту часткового або повного введення еквівалентних діалектних слів чи штучної мови у цільових текстах, адже це могло би викликати непорозуміння у реципієнтів, привносячи у роман локальний відтінок країни МО, та потреби багатьох компенсацій у вигляді пояснень з боку перекладачів. Ба більше, як продемонстрував аналіз двох перекладів роману українською та англійською мовами, поєднання кількох протилежних до цього стратегій можуть створити вдалу комбінацію, не порушуючи стилістичних зв'язків між оригінальним та цільовим текстами. Втім,

однаково простежується нейтралізація мовлення персонажів, що призводить до руйнування цілісності їхньої характеристики, часткової втрати колориту, але адекватне сприйняття твору зберігається.

Було визначено чи помітна зміна мовностилю роману у результаті перекладу.

На нашу думку, А. Рижков в українському перекладі досяг більшого успіху у відтворенні діалектичних одиниць, ніж перекладачка на англійську С. Кім-Рассел, завдяки усебічному використанню перекладацьких трансформацій. Серед основних трансформацій – лексико-семантичні (конкретизація, генералізація, модуляція значення), лексико-граматичні (додавання та вилучення слів, перестановка компонентів, цілісне переосмислення), граматичні (членування речень, перестановка членів речення), стилістичні (експресивація).

У розділі також запропоновано реалізувати використання додаткової стратегії мовного дефекту для відтворення особливостей мовлення персонажів, фізичний та емоційний стан яких може впливати на фонетичному рівні відтворенні мови. До того ж, було зазначено про необхідність збільшити тенденцію використання стратегії лексикалізації.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У рамках поставлених у даній роботі завдань, було проведено загальне дослідження діалектології як мовознавчої науки та особливості відтворення її найменших функціональних одиниць вивчення у художньому дискурсі.

Для досягнення поставленої задачі в теоретичній частині було подано та охарактеризовано появу, дефініцію та взаємозв'язок діалектології з іншими науковими галузями, досліджено напрями вивчення. Також ми розглянули предмет дослідження діалектології – діалект або говір, що є варіацією загальнонародної мови та характеризується використанням в певній географічній області, серед певної групи людей або в певному соціальному середовищі, виражаючи культурну ідентичність та приналежність, особливості локальної культури, традицій, менталітету та способу сприйняття світу. Важливим є те, що він є цінним джерелом для історії, археології, етнографії та лінгвістики, оскільки дозволяють простежити процеси колективізації, міграції та колонізації одного народу, його взаємовідносини з сусідніми народами, а також зміни та розвиток мовних явищ, що може допомогти нам зрозуміти та відновити стародавні пам'ятки та витвори мистецтва. Принагідно ми проаналізували сучасні класифікації диференціації діалектів на території України та Корейського півострову згідно з даними лінгвістичних атласів та провідних науковців.

У рамках дослідження було наведено докладний лінгвістичний опис лексичних, граматичних, фонетичних та морфологічних особливостей північно-східного діалекту корейської мови, що лежить в межах провінції Хамгьон, КНДР.

Позначивши на початку мету та ключові завдання нашої розвідки, у продовженні теоретичних розділів ми дослідили думки різних вітчизняних та закордонних мовознавців і перекладознавців щодо мотивів введення та функціонування говору та говірок, як вияву загальнонаціональної мови, у белетристиці.

Процедуру вирішення потенційної проблеми, з якою зіштовхується перекладач під час перекладу частини або цілого оригінального тексту на цільову мову називають стратегією. Існують комплекси стратегій, що застосовуються для

перекладу художнього твору, що містить в собі діалектне мовлення. Різносторонність поглядів щодо відтворення діалектизмів зумовлена низкою перекладацьких труднощів, серед них варто виділити відсутність у мові перекладу аналогічних мовних одиниць та культурну специфіку діалектного мовлення. Тож нами було наведено приклади гіпотез, запропонованих як вітчизняними, так і закордонними вченими. Найширший список стратегій подав польський перекладознавець Л. Березовський, до складу якого входять такі позиції, як-от нейтралізація, лексикалізація, частковий переклад, транслітерування, мовний дефект, релятивізація, піджинізація, штучний різновид, колоквіалізація, рустикалізація. На додачу було надано перелік перекладацьких трансформацій, що безпосередньо сприяють форматуванню цільового тексту для досягнення адекватності та еквівалентності перекладу.

Практична частина вміщує розбір 16-ти уривків корейською мовою, що місять у собі прояв вкраплень діалектизмів різних лінгвістичних рівнів, та приклади перекладу українською та англійською мовами. Приклади аналізувались за стратегіями перекладу та способами перекладу, а саме, за типами перекладацьких трансформацій. Ми переконані, що попри наголошення важливості деякими перекладознавцями про збереження діалектних рис у цільовому тексті, та про дискусію серед корейських лінгвістів про різноаспектну цінність діалекту в літературному творі та його перекладі, у випадку з романом Хван Соґьону «Парідегі» існувала загроза спотворення цілісності літературного полотна. Оцінюючи всі ризики, пов'язані з вибором стратегії, А. Рижков та С. Кім-Рассел вдало відтворили сюжет, паралельно застосували дві стратегії – повного опущення діалекту (нейтралізації) та лексикалізації (субстратегії розмовної лексики та зменшувальних форм).

Крім того, ілюструємо можливість використання стратегії мовного дефекту, що спряє більш реалістичному відтворенню мовлення героїв у певних сценах.

Було визначено на прикладі двох перекладів як стратегії нейтралізації та лексикалізації у взаємозв'язку з перекладацькими трансформаціями видозмінюють сприйняття художнього твору реципієнтом. Територіальна

колоритність тексту не критично постраждала, але завдяки підбору літературних та розмовних еквівалентів не було спотворено мовостиль твору.

За підсумками дослідження, головний висновок полягає в тому, що переклад діалектизмів завжди буде нести за собою втрати, оскільки дві різні мови, навіть попри можливу схожість у граматиці чи лексиці, уявляють одну і ту ж реальність у різних площинах, за правилами, установленими їхнім світоглядом. Особливо втрати помітні при порівнянні мовостилю ОТ та ЦТ.

Наприкінці відзначимо, що проведене дослідження демонструє широкі перспективи для подальших розвідок. На порядку денному питання відтворення діалектного мовлення є злбоденним в перекладознавстві. Адже, переклад твору, який містить діалектне мовлення, потребує не лише чудового володіння іноземною мовою, а й загальних знань про контекст історії країни, мовою якої написано оригінальний твір, та неабиякого вміння перекладача відтворити діалектичні особливості. Тож у такому разі, перекладознавство має тісно перетинатися з діалектологією з метою кращого розуміння мовних варіацій, пошуку способів збереження культурного та мовного розмаїття оригінального тексту, оцінці мовного фону цільової аудиторії та знайомства з діалектами, дозволяючи приймати обґрунтовані рішення про те, яким чином передати говір без порушень як зрозумілості, так і автентичності. Діалектологія може надати цінну інформацію про труднощі говірок, приміром, про соціокультурні конотації, ідіоматичні вирази, фонологічні риси тощо, допомагаючи перекладачам розробляти стратегії їх подолання та створювати більш достовірні та ефективні переклади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батюк І. Стилiстичне використання дiалектизмiв у мовi творiв японських письменникiв (на матерiалi роману Накагамi Кенджi "Бальзамiн") // Науковi записки [Нацiонального унiверситету "Острозька академiя"]. Сер.: Фiлологiчна. - 2012. - Вип. 26. - С. 28-30.
2. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. К.: Вища школа, 1980. – 246 с.
3. Білоус О.М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. Навчальний посiбник для студентiв перекладацьких вiддiлень. – Кiровоград, РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – 200 с.
4. Влахов С. Непереводимое в переводе [Текст] / С. Влахов, С. Флорин; ред. В. Россельс. - М.: Международные отношения, 1980. - 342 с.
5. Галас А. Соцiальна зумовленiсть розвитку перекладацьких стратегiй / А. Галас // Мова і суспiльство. - 2010. - Вип. 1. - С. 189–198.
6. Грещук В. В., Грещук В. В. Дiалектне слово в тексті та словнику: монографiя. - Івано-Франкiвськ: Місто НВ, 2015. - 372 с.
7. Дичка Н. І. Особливості вiдтворення дiалектизмiв у перекладі (на матерiалi українського перекладу новели Н. Патерсона "Scotch Settlement" // Науковий вiсник Мiжнародного гуманiтарного унiверситету. – 2018. – №36, том 2. – С. 131–133.
8. Єрмоленко С. Я. Говiркове багатоголосся сучасної української прози. Українознавство. Число 1. – 2008. – С. 198–205.
9. Єрмоленко С. Я. Народнo-розмовна традицiя в лiтературно-художньому мовленнi (на матерiалi сучасної української прози) / С. Я. Єрмоленко, Г. М. Гримич // Питання мовної культури. – К, 1968. – С. 16.
10. Задорожна А. Перекладацькi трансформацiї як засiб досягнення еквiвалентностi перекладу. Актуальнi питання гуманiтарних наук. 2020. Т. 2, № 27, С. 57–63.
11. Зеленько А. С. Про деякi функцiї дiалектизмiв у мовi художньої лiтератури / Культура слова. –1982. – Вип. 22. – С. 39.

12. Зорівчак Р. П. Іноземна мова як засіб глибшого пізнання рідної мови // Рідне слово. – К., 1973. – Вип. 7. – С. 41-49.
13. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози). – Львів: Вид-во при Львів, ун-ті, 1989. – 216 с.
14. Иксop Ли, Санoк Ли, Ван Чхвэ. - М.: РОО «Первое Марта», 2005. - 484 с.
15. Кoбильяньський Б. В. Діалект і літературна мова : (східнокарпат. і покут. діалекти, їх походження і відношення до укр. літ. мови). – К.: Рад. шк., 1960. – 274, [2] с.
16. Кoвтун О. В. Діалектна лексика у сучасній українській прозі в аспекті перекладу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія». - 2017. – Вип. 28. – С. 184–188.
17. Кoзак Т. Б. Осoбливoсті художнього перекладу / Т. Б. Кoзак // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна. - 2015. - Вип. 51. - С. 221-223.
18. Кoзачук А. М. Англomовний переклад української діалектної лексики як чинник стильової трансформації тексту. Матеріали Міжнародної наукової конференції, - 2013. – С. 173–178.
19. Криніцький М. Г. Специфіка функціонування лексики у діалектах корейської мови – Київ, 2021. – 80 с.
20. Лебедева Г.В. Компенсація як спосіб передачі афро-американського діалекту в художній літературі / Г.В. Лебедева // Мовні і концептуальні картини світу. – 2013. – Вип. 46 (2). – С. 324–333.
21. Лексикон загального та порівняльного літературознавства / голова ред. А. Волков ; Буковинський центр гуманітарних досліджень. – Ч.: Золоті литаври, 2001. - 634 с.
22. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. — К.: Наук. думка, 1990. — 168 с.
23. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія] / О. В. Ребрій. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. – 376 с.
24. Струк І. В. Стратегії відтворення аномалій діалектного мовлення у перекладі (на матеріалі творів Марка Твена та їхніх перекладів українською та

- російською мовами) // Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. - 2014. - Вип. 30. - С. 83-97.
25. Терехова С.І. Вступ до перекладознавства. (Сучасні проблеми і теорії. Діяльність перекладача. Основи техніки перекладу). Навч. посібник. - (Вид. 2-ге, доповнене і перероблене). – Київ: Вид. центр КНЛУ, 2002. - 163 с.
26. Ткач В. А. Особливості відтворення діалектизмів в українсько-німецькому перекладі (на матеріалі роману Юрія Винничика "Танго смерті"). Мовні і концептуальні картини світу. - 2014. - Вип. 47(2). - С. 443-448.
27. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), М. П. Зяблюк та ін. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. — 824 с.
28. Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами / відп. ред. М. А. Жовтобрюх. – К.: Наукова думка, 1977. - 201 с.
29. Уманець Р. С. Перекладацькі рішення при відтворенні реалій у художньому перекладі німецькою мовою (на матеріалі перекладу роману Марії Матіос "Солодка Даруся") // Мовні і концептуальні картини світу. - 2015. - Вип. 51. - С. 576-583.
30. Хван Соґьон «Парідегі». / Пер. А. Рижкова. – К.: Комубук, 2019 – 255 с.
31. AL-Khanji R. Dealing with Dialects in Literary Translation: Problems and Strategies / R. AL-Khanji, N. Ennasser // Jordan Journal of Modern Languages and Literatures Vol.14, No. 1 / R. AL-Khanji, N. Ennasser., 2022. – С. 145–163.
32. Berezowski L. Dialect in Translation [Text] / L. Berezowski. – W.: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1997. – 153 p.
33. Catford J. C. A linguistic theory of translation. London: Oxford University Press, 1965.
34. Clifford E. Landers. Literary translation: A practical guide. – Bristol: Multilingual Matters, 2001. – 224 с.
35. Hwang Sok-yong. Princess Bari / Translation S. Kim-Russel. - Garnet Publishing UK (April 27, 2015) – 305 p.

36. Ida Kusuma Dewi. *Translating Literary Dialect: Problems and Solutions* / EAI. – 2020. – C. 1–8.
37. Luigi Bonaffini. *Translating Dialect Literature*. *World Literature Today*, Spring, 1997, Vol. 71, No. 2. – Board of Regents of the University of Oklahoma, 1997. – C. 279–288.
38. Malmkjaer K. *Dialectology / Linguistics Encyclopedia* – London and New York: Routledge, 2010. – (3). – C. 127–133.
39. Newmark P. *A Textbook of Translation* / Peter Newmark., 1988. – 306 c.
40. Yeon, Jaehoon. 'Korean dialects: a general survey.' In: Tranter, Nicholas, (ed.), *The Languages of Japan and Korea*. Abingdon and New York: Routledge, pp. 168-185. (Routledge Language Family Series), 2012.
41. 강희숙. 한국어 방언 연구의 성과와 전망. [특집] 방언 조사 성과와 미래. – C. 9–36.
42. 김혜순. (July 14, 2000). 바리데기 노래와 여성문화.
43. 김영숙. 영어 사회방언의 한국어 번역 방법 연구. – 2014.
44. 김순미. 문학 작품 속의 방언 번역. 한국외국어대학교 통번역연구소. – 2011. – №15. – C. 189–219.
45. 곽충구. 옛말을 많이 간직한 함경도 방언. 고향 말을 찾아서. – 2007. – C. 173–179.
46. 오수민. 영어방언의 한국어 번역방법 연구 (사회언어학의 관점에서). – 서울, 2003. – 103 c.
47. 유승환. 황석영 문학의 언어와 양식. – 서울, 2016. – 267 c.
48. 정희원. 영한 방언 번역 방법 연구 «해리 포터»를 중심으로. – 서울, 2017. – 123 c.
49. 조안나. 외화 애니메이션 더빙에 사용된 방언번역 사례분석. – 부산, 2013. – 58 c.

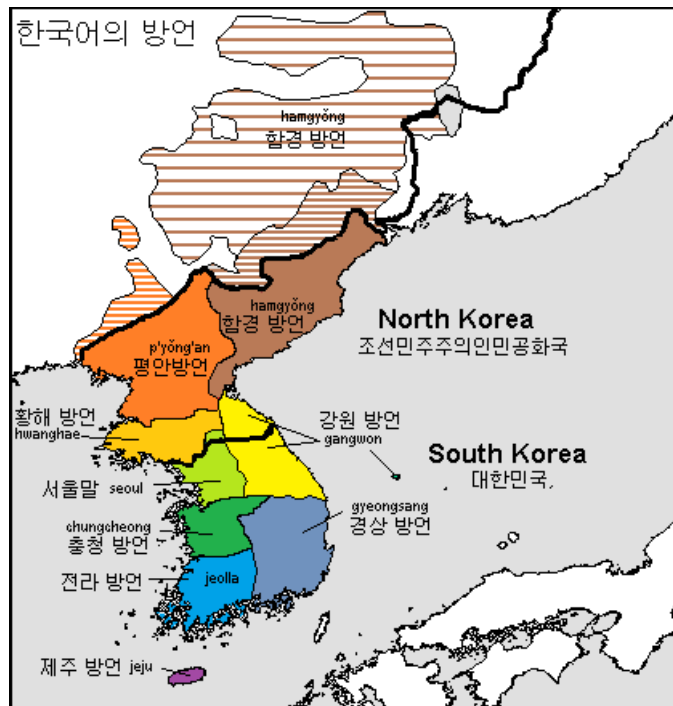
50. 조원형. 방언은 어떻게 번역될 수 있는가 권터 그라스 소설 <Mein Jahrhundert>의 한국어 번역과 관련하여. - 서울, 2014, vol.37, no.0, 통권 37 호. - С. 177-199.
51. 최명옥. 북한의 방언론 北韓方言論 1992. 9. — С. 641-655.
52. 톰스 안나 조이. 현기영 4.3 문학의 영어 번역 -"해룡 이야기"와 "목마른 신들" 중심으로. - 서울, 2021. - 107 с.
53. 황석영. 바리데기 / (주)창비, 2007 - 304 с.
54. Гуржій О.І. ШАФОНСЬКИЙ Опанас Филімонович [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 10: Т-Я / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - К.: В-во "Наукова думка", 2013. - 688 с.: іл.. - Режим доступу: http://www.history.org.ua/?termin=Shafonskyj_O
55. Étienne Dolet. La Manière de bien traduire d'une langue en l'autre [Електронний ресурс] Bibliothèque nationale de France. October 6, 2006. - 1540. - Режим доступу до ресурсу: <https://www.gutenberg.org/files/19483/19483-h/19483-h.htm>.
56. Epstein, V. J. (August 19, 2006). Translating Dialects. [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <http://brave-new-words.blogspot.com/2006/08/translating-dialects.html>
57. 김슬기. (September 5, 2017). "한국 소설, 사투리 번역이 어려웠어요". [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://www.mk.co.kr/news/culture/7964229>
58. 사회언어학 (社會言語學) [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0026140>
59. 방언학 (方言學) [Електронний ресурс] - Режим доступу до ресурсу: <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0021750>

ДОДАТКИ

додаток 1

додаток 2

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ОТ – оригінальний текст

ЦТ – цільовий текст

МО – мова оригіналу

МП – мова перекладу

ЦМ – цільова мова